

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ (Μελή Νικολαΐδη)	225
Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ (Thomas Merton, μετάφρ. Έλευθ. Μάϊνα)	232
Η ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΜΟΡΦΩΣΙΣ (Β. Χαραλαμποπούλου)	234
«ΑΝΟΙΚΤΟΣ» ΓΑΜΟΣ!; (ΚΙ. Franke)	237
Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ (Άρ. Ά. Άσπιώτη)	240
Η ΕΥΡΩΠΗ — ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΕΜΠΟΡΩΝ; (Jean de Fabrègues)	243
ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΣΕΒΑΣΤΗΣ ΚΑΛΛΙΣΠΕΡΗ (Ν. Πιζάνια)	245
ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΣ (P. Joly)	249
ΜΗ ΣΚΕΦΤΕΙΣ ΠΩΣ ΕΙΝ' ΑΡΓΑ (Άθ. Καραντώνη)	252

ΕΤΟΣ 37^{ον}

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1974

ΑΡΙΘ. 354

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Τ Ο

ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ

ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΛΛΗΝΑ ΝΕΟ

Ένα πνευματικό όδοιπορικό
στο αντίκρουσμα τῶν προβλημάτων τοῦ σημερινοῦ νέου.

Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ Βιβλιοπωλεῖα. Τιμᾶται δρχ. 50.

Κεντρικὴ διάθεσις τόμων καὶ παραγγελίαι: Γραφεῖα

Περιοδικοῦ «Ἀκτῖνες», ὁδὸς Καρύτση ἀρ. 14,

Ἀθῆναι 124. Τηλ. 3235931

ΑΚΤΙΝΕΣ

Έτος 37ον

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1974

Άριθ. 354

ΚΟΙΤΙΔΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΠΑΛΑΙΟΙ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΛΟΓΙΟΙ

1. ΟΙ ΠΑΝΑΡΧΑΙΕΣ ΡΙΖΕΣ

Συμβολική και χαρακτηριστική είναι η παράδοσις, πώς ανάμεσα στις έλληνικές πόλεις, που διεκδικούσαν την γέννησι του Όμηρου, ήταν και η Κύπρος. Έτσι άκριβώς διεκδικεί — έχει το δικαίωμα να διεκδική — η Κύπρος μαζί με τὰ άλλα έλληνικά τμήματα και την άμεση και γόνιμη συμμετοχή της στη γέννησι και τη δημιουργία του έλληνικού πνευματικού πολιτισμού, στην καλλιέργεια και στην ανάπτυξι των Έλληνικών Γραμμάτων και της Έλληνικής Τέχνης.

Μαζί με όλο τὸ Ἔθνος, είχε και η Κύπρος τούς ἴδιους πανάρχαιους μύθους και παραδόσεις, τούς ἴδιους χρησμούς και τούς θρύλους... Και τούς ὕμνησε με τόσο ἄξια και ὠραία ποιήσι, ὥστε ἕνας ἀρχιερέας και βασιλιάς της, ὁ Κινύρας, να μπορέση να διαγωνισθῆ με τὸν ἴδιο τὸν Ἀπόλλωνα και να κερδίση τὴν ἀγάπη του, ὅπως τὸ ἔχει ἀποθανάτισει ὁ Πίνδαρος. Και είναι πολὺ ἐνδεικτικὴ ἡ παράδοσις πὺς και σὲ ἄλλον τομέα τῆς Τέχνης, τὸν τομέα τῆς μουσικῆς, ὁ ἴδιος ὁ Κινύρας εἶχε ἐφεύρει δικό του μουσικὸ ὄργανο, τὴ δεκάχορδη «κινύρα» γιὰ να συνοδεύη τούς ὕμνους του.

Τὸ ἴδιο ἐνδεικτικὴ εἶναι και ἡ παράδοσις ὅτι ὁ Ὅμηρος ἔκανε γαμβρό του τὸν Κύπριο ποιητὴ Στασίνο. Πόσο ὠραία συμβολίζει ἡ παράδοσις αὐτὴ τὸν στενὸ και ἄρρηκτο πνευματικὸ δεσμὸ ανάμεσα στην Ἑλλάδα και στην Κύπρο! Και πόσο σημαντικὸ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἀληθινὰ μεγάλος αὐτὸς Κύπριος ποιητῆς, με τὰ περίφημα «Κύπρια Ἔπη» του, ἔφαλε και αὐτός, ὅπως ὁ Ὅμηρος τὸν Τρωϊκὸ πόλεμο και ὕμνησε τ' ἀνδραγαθήματα τῶν Ἑλλήνων με τόσο λαμπρὲς λυρικές ἐξάρσεις και ἐμπνεύσεις, πὺς ἡ ἀκτινοβολία τους ἀγκάλιασε ὀλόκληρη τὴν Ἑλλάδα και μεταλαμπαδεύθηκε σὲ τραγωδίες μεγάλων Ἑλλήνων τραγικῶν, τοῦ Σοφοκλῆ και τοῦ Εὐριπίδη.

Ἄλλὰ και αὐτούσιον — ὄχι μόνο με ἀκτινοβολία — μεταδόθηκε στην Ἑλλάδα τὸ φῶς τοῦ Κυπριακοῦ πνεύματος. Ὁ περίφημος στωϊκὸς Ζήνων ὁ Κιτιεύς, πὺς ἱδρυσεν δική του φιλοσοφικὴ σχολὴ στην Ποικίλη Στοὰ τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὴν Κύπρο ἔφερε τὸ ἰσχυρὸ πνεῦμα ἐλευθερίας και ἀρετῆς, πὺς δίδασκε με βαθειὰ και μεγάλη ἐπίδρασι στην Ἑλλάδα.

Και αὐτὴ πάλι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἔστειλε στην Κύπρο τὰ πιὸ πολύτιμα δῶρα τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ της,

τὰ ἀθάνατα ἔργα τῶν ἀρχαίων τραγικῶν τῆς, γιὰ νὰ παίζωνται στὸ περίφημο θέατρο τῶν Σόλων καὶ σὲ ἄλλα θέατρα καὶ ὠδεῖα τῆς Κύπρου.

Ἄλλὰ καὶ στοὺς ἄλλους τομεῖς τῆς Τέχνης — τὴν ἀγγειοπλαστική, τὴν γλυπτική, τὴν ζωγραφική, τὴν χαλκογραφία — ὁ ἀρχαῖος Κυπριακὸς λαὸς ἐδημιούργησε θαυμάσια ἔργα, πὺ μαζί με τὴν βαθιὰ τους ἑλληνικὴ ὑπόστασι διετήρησαν πάντα ἓνα ἰδιαίτερο τοπικὸ χαρακτῆρα καὶ κορυφώθηκαν σὲ λαμπρὰ ἐπιτεύγματα κλασικῆς Τέχνης. Ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτὰ ὁ Ὅμηρος περιγράφει μὲ θαυμασμὸ τὸν χάλκινο θώρακα, πὺ ὁ Κινύρας ἐχάρισε στὸν

στὰ Γράμματα καὶ στὶς Τέχνες, ἡ Κύπρος ἀφομοιώνει ἀργότερα καὶ οὐσιαστικὰ στοιχεῖα τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ καὶ παρουσιάζει μίαν ἀξιόλογη μεσαιωνικὴ λογοτεχνία, πὺ τὴν πλουτίζουν καὶ τὴ στολίζουν περίφημα δημοτικὰ τραγούδια, ἀκριτικά, ἐρωτικά καὶ ἄλλα.

Ἄνάμεσα στὰ πρῶτα ξεχωρίζει τὸ πὺ ὠραῖο καὶ πὺ πλατὺ σὲ ἔμπνευσι ἑλληνικὸ ἀκριτικὸ τραγούδι τῆς πάλης τοῦ Διγενῆ με τὸ Χάρο, καὶ ἀνάμεσα στὰ ἐρωτικά ἡ περίφημη μπάλαντα τῆς Ἄροδαφνούσας.

Ἄλλὰ καὶ ἡ θρησκευτικὴ ποίησι καὶ φιλολογία, με τοὺς ὕμνους τοῦ Νεοφύ-

Τὸ Ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν Θέατρον τοῦ Κουρίου στὴν ἐπαρχία Λεμεσοῦ. Ἐπισκευασθὲν χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἀναβίωσιν τοῦ Ἀρχαίου Δράματος.

Ἄγαμέμνονα, καὶ ὁ Πλίνιος ἀναφέρει ὅτι ὁ Περικλῆς ἐστόλισε τὴν Ἀκρόπολι με τὸν χάλκινο «Σπλαχνόπη» ἔργο τοῦ φημισμένου Κυπρίου ἀγαλματοποιοῦ Στύππακα. Μιὰ ἀκόμη χαρακτηριστικὴ ἀπόδειξι γιὰ τὴ βαθιὰ καὶ σταθερὴ πνευματικὴ ἐνότητα ἀνάμεσα στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Κύπρο.

2. Η ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΚΑΡΠΟΦΟΡΙΑ

Μὲ τὴν ἴδια πάντα ἄμεση καὶ βαθιὰ πνευματικὴ ἐπαφή με τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἴδια ἰδεολογικὴ καὶ πολιτιστικὴ συνταύτισι, τὴν ἴδια καρποφορία

τοῦ τοῦ Ἐγκλείπτου, τὰ ἐγκώμια τοῦ Γρηγορίου τοῦ Β' (πὺ ἔγινε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως) καὶ τὰ ἔργα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Ἰλαρίωνος Κιγάλα, ὅπως καὶ ὁ πεζὸς λόγος με τὰ ἱστορικὰ ἔργα τοῦ Λεοντίου Μαχαιρᾶ καὶ τοῦ Γρηγορίου Βουστρωτίου, ἐδημιούργησαν καὶ ἀνέδειξαν μίαν ἀληθινὴν πνευματικὴν ἄνθησι, ἡ ὅποια — καὶ ἄς μὴ φανῆ ἐγωϊστικὴ ἡ διαπίστωσις αὐτὴ — εἶχε προηγηθῆ κατὰ δύο τοῦλάχιστον αἰῶνες ἀπὸ τὴν Κρητικὴ Ἀναγέννησι.

Ἄλλὰ ἐκεῖνο πὺ χαρακτηρίζει περισσότερο καὶ δίνει ἰδιαίτερη λάμψι

σ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ, εἶναι τὸ σημαντικώτερο γεγονός ὅτι ἀπὸ τότε μῆκαν στὴν Κύπρο — γιὰ πρώτη φορά, νομίζω, σὲ ἑλληνικὸ χῶρο — οἱ πρώτες ρίζες τῆς δημοτικῆς γλώσσας, ὄχι πιά μόνο στὰ δημοτικὰ τραγούδια, ἀλλὰ καὶ στὸν ἔντεχνο καλλιτεχνικὸ λόγο. Βέβαια ἡ δημοτικὴ αὐτὴ γλῶσσα ἦταν ἀκόμη ἀπλαστὴ καὶ ἀνώμαλη, ἀνακατεμένη — πρὸ πάντων στὴν πεζογραφία — μὲ πολλὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαῖζουσας καὶ τῆς καθαρεύουσας, ὅπως καὶ μὲ λέξεις καὶ ἐκφράσεις ἀπὸ τὴν τοπικὴ κυπριακὴ διάλεκτο. Ἄλλὰ αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ διείσδυσις τῆς λαϊκῆς τοπικῆς διαλέκτου στὸν ἔντεχνο λόγο εἶναι — ἔστω καὶ σὰν ἀπλὴ ἀφετηρία, σὰν γονιμοποιὸς σπόρος — μιὰ σημαντικὴ κατάκτησις τῆς δημοτικῆς γλώσσας, πού, πιδὸ πολὺ ἀπὸ τὶς λέξεις καὶ τὶς ἐκφράσεις, ἔδωσε στὸν κυπριακὸ γραπτὸ λόγο τὸ ὕφος τῆς καὶ τὸ πνεῦμα τῆς.

Αὐτὲς οἱ διαπιστώσεις γίνονται προπάντων στὰ δύο ἱστορικὰ ἔργα, πού ἀναφέραμε, τοῦ Μαχαιρᾶ καὶ τοῦ Βουστρωνίου, ἀλλὰ περισσότερο ἀκόμη στὰ ὠραιότατα κυπριακὰ ἐρωτικὰ ποιήματα, πού τὰ ἔγραψαν δύο Κύπριοι ποιητὲς συγχρόνως — «ὁ Ζαχαριάς καὶ ὁ Μπουστράς ὁμάδιον», λέγει ὁ στίχος — καὶ πού βρέθηκαν σὲ χειρόγραφο τῆς Βενετικῆς Βιβλιοθήκης. Τὰ ποιήματα αὐτά — σονέτα, μπαλάντες καὶ ὀκτάβες — καθὼς καὶ παραφράσεις σονέτων τοῦ Πετράρχη — εἶναι γραμμένα σὲ ἀρκετὰ προχωρημένη δημοτικὴ γλῶσσα.

Τὸ ἴδιο ἄξια καὶ σημαντικὴ ἦταν στὴν Κύπρο καὶ ἡ Χριστιανικὴ τέχνη τῆς ἐποχῆς, ἀφομοιωμένη καὶ αὐτὴ ἀναδημιουργικὰ μὲ τὴ βυζαντινὴ — ἡ ἀγιογραφία, ἡ τοιχογραφία, τὰ ψηφιδωτά — πού μαζί μὲ τὴ χριστιανικὴ ἀρχιτεκτονικὴ, ἔστησαν καὶ ἱστόρησαν καὶ διακόσμησαν ἀμπολλοὺς καὶ θαυμάσιους ναοὺς, πού ἔκαμαν τὴν Κύπρο ἓνα μικρὸ Βυζάντιο καὶ τοὺς ναοὺς τῆς ἐξαισίως καλλιτεχνικῆς πινακοθήκης.

3. ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Κατὰ τὰ μαῦρα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας τὸ δημοτικὸ τραγούδι, πού ἀνάβρυζε αὐτόματα καὶ ἀδέσμευτα ἀπὸ τὴν ἀδούλωτη ψυχὴ τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἀπὸ τὴν ψυχὴ ὄλου τοῦ σκλαβωμένου ἔθνους, ἐκράτησε ζωντανὴ καὶ ἀστείρευτὴ τὴ δημιουργικὴ πνευματικὴ του ζωτικότητά, ἐνῶ παράλληλα — ὅπως ἔγινε πάλι καὶ σὲ ὅλον τὸν Ἑλληνισμό — ἀνθοῦσαν καὶ κάρπιζαν ἀξιόλογες δυνάμεις μελέτης καὶ στοχασμοῦ, πού ἔδωσαν σημαντικὰ θρησκευτικὰ, ἱστορικὰ καὶ φιλολογικὰ ἔργα.

Ἰδιαιτέρα ἀξιοσημεῖωτη εἶναι ἡ πρώτη τότε ἐμφάνισις ἑνὸς ἰδιοτύπου εἴδους λαϊκῶν ραψωδῶν, πού καὶ σήμερα ἀκόμα ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν καὶ οἱ ὅποιοι μὲ τὸ ὄνομα «ποιητάρηδες», πλέκουσι σὲ στίχους διάφορα θρησκευτικὰ θέματα γύρω ἀπὸ ἀγίους καὶ ἐκκλησιαστικὰς γιορτὲς ἢ ἱστοροῦν ἐντυπωσιακὰ γεγονότα ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴ.

Τὰ στιχουργήματα αὐτὰ δὲν εἶναι βέβαια, τὶς περισσότερες φορές, ἀληθινὰ ποιήματα, δὲν ἔχουν ἀνώτερη ἔμπνευσι καὶ γνήσια ποιητικὴ πνοή. Καὶ εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ αὐθόρμητη ἀπὸ μέρους τους ἀντιδιαστολὴ τοῦ ποιητάρη ἀπὸ τὸν ποιητὴ. Ὅμως καὶ μόνο τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἀπλοὶ καὶ ἀπαίδευτοι αὐτοὶ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, ὅπως εἶναι οἱ ποιητάρηδες, αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκη, τὴν ἐπιθυμίαν ἔστω, νὰ ἐκφραστοῦν σὲ στίχους, γιὰ νὰ τραγουδήσουν κυριολεκτικὰ αὐτὴν τὴν φορά, (διότι λέγουν τραγουδιστὰ τὰ στιχουργήματά τους) τὴν γύρω τους ζωὴ, κλείνει μέσα του κάποια ποιητικὴ τάσι, κάποια ποιητικὴ διάθεσι. Ὅταν μάλιστα τοὺς ἀκούσῃ κανεὶς νὰ συναγωνίζονται ἀναμεταξύ τους στὰ πανηγύρια καὶ στὶς λαϊκὰς γιορτὲς ποῖος νὰ κερδίσῃ τὴ μεγαλύτερη ἐπιδοκίμασία καὶ τὸν ἔπαινο τοῦ μαζεμένου γύρω λαοῦ καὶ τοὺς παρακολουθήσῃ ν' ἀνταλλάσσουν μὲ καταπληκτικὴ εὐχέρεια, ἐτοιμότητα, εὐφυΐα καὶ ἀμοιβαία

είρωνικά πειράγματα, πολλές φορές και με έμπνευσι, άπειρα δίστιχα γύρω από ένα και μόνο θέμα, δοσμένο εκείνη τη στιγμή, καταλαβαίνει και νοιώθει καλά από ποια πανάρχαια και άστειρευτα μέσα τους ποιητικά αποθέματα άντλουν οι λαϊκοί αυτοί τραγουδιστάι την ποιητική τους έφεσι και έκφρασι. Και άναπολεί με χαρά και περηφάνεια τούς πανάρχαιους εκείνους ποιητικούς και μουσικούς διαγωνισμούς, πού, πριν από τρείς χιλιάδες σχεδόν χρόνια, έκαναν οι Κύπριοι όταν γιόρταζαν τά «Άφροδίσια» στην Πάφο και τά «Άδώνια» στην Άμαθούντα. Και ή περηφάνια του και ή χαρά του μεγαλώνουν άκόμη περισσότερο όταν δη ότι και στους σύγχρονους αυτούς διαγωνισμούς ύπάρχει έπίσης, όπως τότε, και διαγωνισμός μουσικής (με τόν σημερινό Κυπριακό αύλό, τó «πιδικιάλιν»), και έπί πλέον διαγωνισμός λαϊκών Κυπριακών χορών.

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ

Άπό τούς νεώτερους άναφέρουμε: Τόν Νίκο Κρανιδιώτη, με τόν πηγαίο και πλούσιο λυρισμό, τó γνήσιο και θερμό αίσθημα, τή φωτισμένη σκέψη τόν Λώρο Φαντάζη πού, με δυνατή ποιητική πνοή και με άρτιους και βαθειά δονημένους από πίκρα και άπογοήτευσι στίχους, έκφράζει έναν πονεμένο άνθρωπισμό τόν Κώστα Μόντη με τήν άνάλαφρη και νταντελλένια ποιήσι του τόν Λευτέρη Γιαννίδη με τά λιτά, εύγενικά και μουσικά τραγούδια του τόν Μάνο Κράλη, πού έφερε στην Κυπριακή ποιήσι μιá δυνατή άνανεωτική αύρα και μιá βαθειά και στοργική ένατένισι τής ζωής και τής ψυχής του άνθρώπου, έκφρασμένα με τó θάμπος του όνειρου και τόν στεναγμό τής συμπόνιας τόν Νίκο Βραχίμη με τήν άνήσυχη άναζήτησι και μορφοποίησι τών πιό βαθειών αισθημάτων και τών πιό κρυφών σκέψεων του άνθρώπου τόν Κύπρο Χρυσάνθη με τήν πλούσια και άστειρευτη ποιητική φλέβα, πού οι πη-

γές της ξεκινούν από τήν κλασική παράδοσι τής Τέχνης και ξεπετούν με χαρούμενη δημιουργική όρμη πολύκλαδες και δροσερές νεροσυρμές πού κελαρύζουν με άρμονικούς έλληνικούς ήχους τήν Αύγή Σακαλλή (πού ζή στην Άθήνα), με τή γνήσια ποιητική πνοή και τή θερμή καλλιτεχνική ψυχή, άπ' όπου άναβρύζει τó λεπταίσθητο, εύγενικό και στοχαστικό τραγούδι της τόν Κύπρο Χατζηγεωργίου, πού τραγουδά με προσωπικούς τόνους τόν έρωτα, τή φύσι και τόν άνθρώπινο μόχθο τόν Δημήτρη Χαμπουλίδη, πού τραγουδά τις μικρές, αλλά χαρακτηριστικές έκδηλώσεις τής ζωής και τής ψυχής με χαμηλή, αλλά ζεστή και καθαρή φωνή, με λιτή και άπέριττη, αλλά και ζωντανή και παραστατική έκφρασι τόν Τάσο Στεφανίδη, πού, όπως δείχνει και ό ίδιος με τόν χαρακτηριστικό τίτλο τών ποιημάτων του, δονείται από βαθειές «άνησυχίες» πού τις έκφράζει με προσωπικό ύφος και τόνο.

Άπό τήν ομάδα αύτην θά ξεχωρίσουμε και πάλι, σαν ένα μικρό δείγμα, άπό ένα ποίημα του Νίκου Κρανιδιώτη και του Κύπρου Χρυσάνθη.

T A K A P A B I A

Τά καράβια πού φύγανε
πήρανε τήν άνοιξι μαζί τους...
Πήρανε τά χρώματα τών γαλανών
ματιών,
τούς πόθους πού φουσκώνουν τις
καρδιές,
και τή γλυκειάν άνυπομονησία τής
νειότης.

Στήν πλώρη τους
χύθηκεν ή πλημμύρα τών άνθών!
Στά ξάρτια τους
δέθηκε κόμπος ή φωνή μας!
Φεύγουν μπροστά στα θαμπωμένα
μάτια
σκαμπανεβάζοντας τά όνειρα
άκυβέρνητα
στην κουπαστή τους, πού θυβίζεται
στο κύμα...
Κι' έδω δε μένει τίποτε άλλο πιά

παρά ὁ ἀφρός, πού ράντισε τὴν
πρύμνη τους,
καί (σιωπηλὰ νὰ κυκλοφέρουνε).
δυσὸ ἀσυλλόγιστα πουλιά,
πούχανε χτίσει στ' ἄλμπουρά τους τὴ
φωλιά τους...

Νίκος Κρανιδιώτης

Α Ε Υ Κ Ω Σ Ι Α

Γύρα θαμμάτων ὦρα καὶ πλημμύρα,
λύχνων θυμητικῶν ροδάτη φλόγα,
κι' ὦ Λευκωσία, τὸ δειλί ἐκορφολόγει
τὸν οὐρανὸ σου σὰ θαυμάσια μοῖρα.
Θρῦλος παλιὸς τὰ κάστρα σου

ἐπλημμύρει
καθὼς μελίσι σὲ ἄνοιξι πού εὐλόγα
λεπτὸς ἀνθός, πού ξάμωναν τὰ μύρα
γύρα σὰ νέας παράκλησι ἀνθολόγα.
ᾠ ξένε, ἐδῶ τὸ κύπελλο ν' ἀδειάσεις
μὲ τὴν εὐχὴ τὴν τριανταφυλλορόγα.
Ἐδῶ τῆς Κύπρου θρίσκεται τ' ἀφάλι.
Τὸν ὕμνο, σὰ γιὰ ὠραῖο κι' ἀρχαῖο

κεφάλι
γιὰ τὸ νησί μας, ξένε, νὰ ξεοδιάσεις,
π' ἀνθεῖ, ἀπ' τοὺς ξένους ἄν κι'
ἐφυλλορόγα.

Κύπρος Χρυσάνθης

Ἐπάρχουν ὅμως καὶ ἀρκετοὶ ἄλλοι
Κύπριοι ποιητές, εἴτε ἀπὸ τὴν ἴδια
γενεὰ μὲ τοὺς προηγουμένους, εἴτε καὶ
νεώτεροι. Ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν μοῦ δόθη-
κε ἡ εὐκαιρία καὶ ἡ χαρὰ νὰ γνωρίσω
στὴν ἐπάρκεια πού ἔπρεπε τὸ ἔργο
τους, δὲν τολμῶ νὰ κάμω γι' αὐτοὺς
ἔστω καὶ ἕναν λακωνικὸ χαρακτηρι-
σμό, καὶ περιορίζομαι κατ' ἀνάγκην
νὰ τοὺς ἀναφέρω ἀπλῶς, ἐκφράζοντας
συγχρόνως τὴν ἐκτίμησί μου γιὰ τὴ
συμβολὴ τους στὴν καλλιέργεια καὶ
τὴν ἀνάπτυξι τοῦ ποιητικοῦ λόγου στὴ
νῆσο μας.

Μ' αὐτὰ τὰ αἰσθήματα ἀναφέρω τὸν
Ζήνωνα Ρωσσίδη, τὸν Κώστα Μαρκί-
δη, τὸν Ἄγη Βορεάδη, τὸν Θεοδόση
Πιερίδη, τὸν Πᾶνο Ταλιαδῶρο, τὸν Τῶ-
νη Μελᾶ ἀπὸ τοὺς παλαιότερους, τὸν
Ἄντωνη Κλόκκαρη, τὸν Παῦλο Λιασί-

δη, τὸν Βάσο Γερμασοῖτη, ἀπ' ὅσους
ἔγραψαν στὴν Κυπριακὴ διάλεκτο, τὸν
Κώστα Κύρρη, τὸν Γιάννη Παπαδόπου-
λο, τὴν Πίτσα Γαλάζη, τὸν Παντελῆ
Μηχανικό, τὸν Ζήνωνα Εὐσταθίου, τὸν
Σ. Σωφρονίου, τὸν Γιώργο Φάνο, τὴ
Χρυσταλλένη Σταύρου ἀπὸ τοὺς νεώ-
τερους.

ΣΤΗΝ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Στὴν πεζογραφία τὴν πρώτη θέσι
κατέχει ὁ Νίκος Νικολαΐδης (πού ἐξη-
σε πολλὰ χρόνια καὶ πέθανε στὴν Αἴ-
γυπτο), ὁ ἐμπνευσμένος δημιουργὸς
καὶ λεπτοεργὸς σμιλευτὴς τοῦ καλλι-
τεχνικοῦ λόγου, πού μὲ τὴν πλατιὰ λυ-
ρική πνοή του, τὶς ἀνώτερες ποιητικὲς
του συλλήψεις, τὸ ἐξαιρετὸ ὕφος του
καὶ τὴν ἀρτία τεχνική του, κρατᾶ δι-
καιωματικά μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἐξέχου-
σες κορυφές ὄχι μόνο στὴν Κυπριακὴ,
ἀλλὰ καὶ στὴν πανελλήνια πεζογρα-
φία.

Ἀκολουθοῦν ἔπειτα — μὲ τὴν ἴδια
χρονολογικὴ σειρὰ — ὁ Γιάγκος Πιερί-
δης (πού ζοῦσε στὴν Ἀθήνα), μὲ τὰ
ὑποβλητικὰ ψυχολογικὰ διηγήματά
του καὶ μὲ τοὺς ζωντανοὺς πίνακες
ζωῆς, πού μὲ ἐμπνευσι καὶ ἐπιδεξιό-
τητα τεχνουργεῖ στὶς νουβέλες καὶ
στὰ μυθιστορήματά του· ὁ Μελῆς Νι-
κολαΐδης, πού ἔχει τὴν τιμὴ νὰ γράφῃ
αὐτὸ τὸ σημεῖωμα· ἡ Μαρία Ρουσιᾶ
(πού ζοῦσε στὴν Αἴγυπτο, ὅπου καὶ
πέθανε πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια), μὲ τὰ
ὠραῖα καὶ δυνατὰ διηγήματά της· ὁ
Ἀχιλλεὺς Αἰμύλιος, πού μὲ πνοή καὶ
τέχνη συνδυάζει συχνὰ στὰ διηγήμα-
τά του τὴν Κυπριακὴ ἱστορία μὲ τὴ
λογοτεχνία· ὁ Ἀνδρέας Γεωργιάδης
Κυπρολέων, πού ἔδωσε πνοή καὶ πλά-
τος σὲ ἐξαιρετὲς ἠθογραφικὲς νουβέ-
λες· ὁ ἀξέχαστος Λουκῆς Ἀκρίτας, ὁ
ὁποῖος μὲ ὑψηλὲς ἐμπνεύσεις, ρωμα-
λέο ὕφος, παραστατικώτατες περιγρα-
φές καὶ ἐκφραστικώτατες ἀφηγήσεις,
ζωντανεῦει καὶ μορφοποιεῖ μὲ τὰ δι-
ηγήματά του καὶ τὰ θεατρικὰ του ἔρ-
γα ὑψηλὲς καὶ πλατιεῖς — ἐθνικὲς καὶ
κοινωνικὲς — ιδέες.

Δίπλα σ' αὐτοὺς στέκονται καὶ ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς ποιητές, πού ἀναφέρουμε πιὸ πάνω καὶ πού εἶναι συγχρόνως καὶ ἀξιοὶ πεζογράφοι, ὅπως ὁ Γλαῦκος Ἀλιθέρης, ὁ Τεῦκρος Ἀνθίας, ὁ Νίκος Κρανιδιώτης, ὁ Κώστας Μόντης, ὁ Νίκος Βραχίμης, ὁ Κύπρος Χρυσάνθης, ὁ Τάσος Στεφανίδης. Ἀναφέρουμε ἐπίσης τὸν Παντελῆ Μπίστη, πού, μαζί μὲ ἀξιόλογα πεζογραφήματα, ἔγραψε καὶ καλὰ θεατρικὰ ἔργα, ὅπως καὶ τὸν Γιάννη Κασουλίδη πού ἔδωσε ζωντανές καὶ παραστατικὲς εἰκόνες ζωῆς μὲ μικρὰ καὶ χαριτωμένα χρονογραφήματα. Καὶ ἀκολουθοῦν οἱ νεώτεροι πού φέρνουν στὴν Κυπριακὴ πεζογραφία καινούργιους τόνους καὶ ἀνανεωμένους ἐκφραστικoὺς τρόπους, ὅπως ὁ Γιώργος Μαυροῖδης (πού ζῆ στὴν Ἀθήνα), ὁ Ζήνων Εὐσταθίου, ὁ Φῶτος Χατζησωτηρίου, ὁ Λεωνίδας Μαλένης.

Στὴν Κυπριακὴ διάλεκτο ἔγραψαν μὲ πολλὴν ἐπιτυχία λίγοι πεζογράφοι, ὅπως ὁ παλαιότερος Νίκος Χατζηγαβριήλ καὶ ὁ νεώτερος Γιάννης Οἰκονομίδης.

ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΗ

Στὸν τομέα τοῦ στοχασμοῦ, τῆς μελέτης καὶ τῆς κριτικῆς ξεχωρίζουν πολλοὶ Κύπριοι, εἴτε ἀπ' ὅσους ἀναφέραμε πιὸ πάνω, εἴτε ἄλλοι, πού ἔδωσαν ἀξιόλογες καὶ σημαντικὲς ἐργασίες (σὲ βιβλία, σὲ περιοδικὲς ἐκδόσεις καὶ στὸν Τύπο), ἱστορικὲς, ἀρχαιολογικὲς, φιλολογικὲς, λαογραφικὲς καὶ ἄλλες.

Τέτοιοι ἦσαν ἀπ' ὅσους δὲν εἶναι πιὰ ἀνάμεσά μας, ἀλλὰ κρατοῦμε ἀσθῦστη τὴ μνήμη τους: ὁ ἀκαταπόνητος ἐθνικὸς καὶ πνευματικὸς ἀγωνιστὴς Νικόλαος Κ. Λανίτης· ὁ κορυφαῖος πνευματικὸς ἄνθρωπος Δημοσθένης Σταυρινίδης· ὁ γενναῖος καὶ φωτισμένος ἀγωνιστὴς τῆς δημοτικῆς γλώσσας Μενέλαος Φραγκοῦδης· ὁ σοφὸς ἱστορικὸς Φίλιος Ζαννέτος· ὁ ἐπίσης ἐκλεκτὸς ἱστορικὸς Λοῖζος Φιλίππου· ὁ ἀκούραστος λαογράφος Νεοκλῆς Κυριαζῆς· ὁ φωτισμένος δημοσιογράφος

καὶ μελετητὴς Κ. Α. Κωνσταντινίδης. Καὶ ἀπ' ὅσους ζοῦν καὶ ἐργάζονται ἀκόμη, καὶ προσφέρουν πολὺτιμη συμβολὴ στὸν πνευματικὸ πολιτισμὸ τῆς Κύπρου: ὁ Κωνσταντῖνος Μυριανθόπουλος, ὁ Σάββας Χρίστης, ὁ Κωνσταντῖνος Σπυριδάκης, ὁ Νέαρχος Κληρίδης, ὁ Αἰμίλιος Χουρμούζιος (πού ζοῦσε στὴν Ἀθήνα καὶ ἀνέπτυξε πολὺπλευρὴ πνευματικὴ δρᾶσι), ὁ Κώστας Προυσηῆς (πού ζῆ τώρα στὴν Ἀμερική), ὁ Ἀντώνης Ἰντιάνος, ὁ Νίκος Κρανιδιώτης, ὁ Θ. Σοφοκλέους, ὁ Παῦλος Ξιούτας, ὁ Χρ. Παπαχρυσόστομου, ὁ Κ. Πηλαθάκης, ὁ Κυριάκος Καραμάνος, ὁ Γ. Παπαχαραλάμπους, ὁ Κλεάνθης Γεωργιάδης, ὁ Φρίξος Βράχας, ὁ Π. Δίκατος, ὁ Κυριάκος Χατζηϊωάννου, ὁ Κώστας Κύρρης, ὁ Ἀνδρέας Ἰωάννου, ὁ Γιάγκος Ἡλιάδης, ὁ Πάνος Φασουλιώτης καὶ ἄλλοι.

ΣΤΙΣ ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

Ἀπὸ τὸν τομέα τῶν καλῶν τεχνῶν ξεχωρίζουν στὴ ζωγραφικὴ ὁ Γ. Γεωργίου, ὁ Α. Διαμαντῆς, ὁ Βίκτωρ Ἰωαννίδης, ὁ Τηλέμαχος Κάνθος, ὁ Θ. Φραγκουλίδης, πού μένουν στὴν Κύπρο, ἡ Αὐγὴ Σακαλλῆ, ὁ Τάκης Φραγκοῦδης καὶ ὁ Γιώργος Μαυροῖδης, πού ζοῦν στὴν Ἀθήνα. Στὴν γλυπτικὴ ὁ Ἀνδρέας Θυμόπουλος, ὁ Ν. Δρυμιώτης, ὁ Χρ. Κασάπης, ὁ Χρ. Περδῖος, καὶ τώρα τελευταῖα ἡ Παυλίνα Παυλίδη (πού ζῆ στὸ Παρίσι). Καὶ στὴ μουσικὴ ὁ μουσικολόγος καὶ μουσουργὸς Σόλων Μιχαηλίδης, ὁ Γιάγκος Μιχαηλίδης κ' ὁ Δευκαλίων Ἰακωβίδης.

Τέτοια, σὲ πολὺ γενικὲς γραμμές, εἶναι ἡ σύγχρονη πνευματικὴ ζωὴ τῆς Κύπρου. Τὴν εἶδαμε — καὶ ἐλπίζω τὴ χαρήκαμε καὶ τὴν καμαρώσαμε — στὰ ὠραῖα καὶ ἀξία ἐπιτεύγματά της κατὰ τὴ σταθερὴ καὶ καρποφόρα πορεία της στὸν πλατὺ στίβο τῆς πνευματικῆς δημιουργίας. Καὶ διαπιστώσαμε — πιστεύω — πόσο βαθειὰ μέσα της κρατεῖ τὰ πανάρχαια πνευματικὰ ἀποθέματα τῆς Φυλῆς μας, καὶ μὲ πόση πί-

στι τὰ καλλιεργεῖ καὶ τὰ ἀναπτύσσει, μαζί μὲ ὅλο τὸ Ἔθνος, σὲ μιὰ κοινὴ καὶ γόνιμη προσπάθεια.

Αὐτὴ τὴν προσπάθεια θὰ τὴν ἐξακολουθήσῃ ἡ πνευματικὴ Κύπρος μὲ τὴν ἴδια πάντα ἀφοσίωσι στὰ πνευματικὰ ἰδανικὰ καὶ στὴν πολιτιστικὴ ἀποστολὴ τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς, μὲ τὴν ἴδια πνοή, τὴν ἴδια ζωτικότητα καὶ τὴν ἴδια θέλησι. Καὶ μποροῦμε νὰ εἰμαστε βέβαιοι ὅτι, ἐφ' ὅσον θὰ πλατύνουν, θὰ καθαρίζουν καὶ θ' ἀνοίγουν γύρω τῆς ἀδέσμευτοι οἱ ὀρίζοντες τῆς ἔθνικῆς ζωῆς τῆς, γιὰ νὰ τῆς φέρουν

τελικά —καὶ καθὼς θὰ τὴν φέρουν, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ τῆς φέρουν — σὲ ὅλη τὴ μεγάλη καὶ ἀπέραντη δημιουργικὴ τῆς δύναμι, τὴν ἀληθινὴ καὶ πλήρη ἐλευθερίᾳ. Ἡ Κύπρος μας θὰ προχωρήσῃ μὲ πιὸ γρήγορα, πιὸ σταθερὰ καὶ πιὸ μεγάλα θήματα στὸν ὠραῖο καὶ ὑψηλὸ δρόμο τῆς πνευματικῆς δημιουργίας καὶ τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, ὕστερα ἀπὸ τὴν καταιγίδα.

Ἡ Κύπρος, τὸ ἀτίμητο ἑλληνικὸ μαργαριτάρι.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Καὶ σὰν ὑστερόγραφο διὰ τὴν ἱστορίαν

Ἡ 9ῆ ἸΟΥΛΙΟΥ 1821

ΣΤΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ὁ Βασίλης Μιχαηλίδης, ὁ ἔθνικὸς ποιητὴς τῆς Κύπρου, στὸ ἐμπνευσμένο καὶ μεγαλόπνοο ποίημά του «Ἡ 9ῆ Ἰουλίου τοῦ 1821 στὴ Λευκωσία», παρουσιάζει ἕναν Τούρκον πρόκριτον νὰ πηγαίνει κρυφὰ στὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κυπριανὸν καὶ νὰ τὸν προειδοποιῇ ὅτι ὁ Τούρκος διοικητὴς τῆς νήσου εἶναι ἀποφασισμένος νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ σφάξῃ τοὺς Ἑλληνας προκρίτους μὲ πρῶτον ἀνάμεσά τους τὸν Ἀρχιεπίσκοπον. Καὶ πραγματικὰ συλλαμβάνουν καὶ μεταφέρουν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κυπριανὸν ἐνώπιον τοῦ Τούρκου διοικητοῦ, ὁ ὁποῖος μὲ ἄγριον κυνισμόν τοῦ

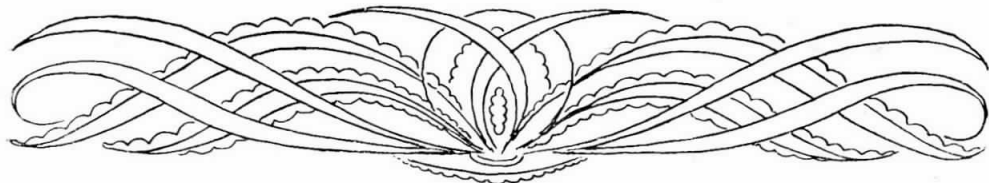
ἀνακοινώνει τὴν ἀπόφασίν του «νὰ σφάξῃ, νὰ κρεμάσῃ κι' ἂν ἠμπορεῖ πού τοὺς Ρωμηοὺς τὴν Κύπρον νὰ παστρέψῃ». Τότε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ἀτάραχος καὶ ἀλύγιστος, τοῦ δίδει τὴν ὑπέροχην καὶ περήφανην, γνήσια ἑλληνικὴν, ἀπάντησιν:

«Σφάξε μας οὐλους σοι' ἄς γενῇ
τὸ γαῖμαν μας αὐλάτσιν,
ἀμμὰ ξερε πὼς ὕλατρον(*),
ὄντας κοπεῖ καθάτσιν(**),
τριγύρω του πετάσσονται τρακόσια
παραπούλια.
Τὸ νῖν ἀντὰν νὰ τρῶη τὴν γῆν,
τρῶει τὴν γῆν θαρκέται,
μὰ πάντα τσεῖνον τρώεται
τσαῖ τσεῖνον καταλυέται».

(*) ὕλαντρον = φουντωμένον.

(**) καθάτσιν = μαύρη λεύκα.

THOMAS MERTON

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ

Ἡ ἀπλή καὶ καθαρὴ ἱκανότητα ἐκλογῆς ἀνάμεσα στὸ καλὸ καὶ στὸ κακὸ εἶναι ὁ ἔσχατος βαθμὸς τῆς ἐλευθερίας, καὶ στὸν τελευταῖο αὐτὸ βαθμὸ ἡ μοναδική μας ἐξουσία διατηρεῖται ἀκόμη μέσα στὴν ἐκλογὴ τοῦ καλοῦ.

Ὅσο σοῦ ἐπιτρέπεται ἡ ἐκλογὴ τοῦ κακοῦ δὲν εἶσαι ἐλεύθερος! Κακὴ ἐκλογὴ σημαίνει τὸν θάνατο τῆς ἐλευθερίας.

Ποτὲ δὲν μπορούμε νὰ διαλέξουμε τὸ κακὸ σὰν κακὸ! ἀλλὰ μονάχα σὰν ὁμοίωμα τοῦ καλοῦ. Ὅταν ὁμῶς παίρνουμε τὴν ἀπόφαση νὰ κάνουμε κάτι, ποῦ μᾶς φαίνεται καλὸ, τότε δὲν ἐνεργοῦμε πραγματικά, κάνουμε κάποιο πρᾶγμα ποῦ δὲν ἐπιθυμοῦμε ἀληθινὰ νὰ κάνουμε, καὶ συνεπῶς δὲν εἴμαστε πραγματικά ἐλεύθεροι. Ἡ τέλεια πραγματικὴ ἐλευθερία εἶναι τέλεια ἀδυνατότητα τῆς ἐκλογῆς τοῦ κακοῦ. Ὅταν κάθε τί ποῦ ἐπιθυμοῦμε εἶναι ἀληθινὰ καλὸ καὶ κάθε τί ποῦ διαλέξαμε δὲν θεωρεῖται μόνο σὰν καλὸ, ἀλλὰ εἶναι καλὸ, τότε εἴμαστε πραγματικά ἐλεύθεροι, διότι κάναμε αὐτὸ ποῦ ἐπιθυμοῦμε, κάθε πράξη τῆς θελήσεώς μας θὰ καταλήγῃ σὲ τέλεια ἱκανοποίηση.

Ἡ ἐλευθερία δὲν συνίσταται λοιπὸν σὲ μιὰ ἀκριβῆ ἰσορροπία ἀνάμεσα σὲ καλὲς καὶ σὲ κακὲς ἐκλογές, ἀλλὰ μέσα στὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἀπόλυτη παραδοχὴ τοῦ πραγματικὰ καλοῦ, καὶ στὴν ἀποστροφή καὶ τὴν ὀλοκληρωτικὴ ἄρνηση τοῦ κακοῦ, μὲ τέτοιο τρόπο ὥστε κάθε τί ποῦ κάνουμε νὰναι καλὸ καὶ νὰ μᾶς καθιστᾷ εὐτυχισμένους,

καὶ στὴν ἀπόκρουση, στὴν ἄρνηση καὶ στὴν ἀγνόηση κάθε ἐνδεχομένου, ποῦ θὰ μπορούσε νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ στὴ δυστυχία, στὴν αὐταπάτη καὶ στὴν λύπη. **Ut scias reprobare malum et eligere bonum**⁽¹⁾: Ἀληθινὰ ἐλεύθερος εἶναι μόνο ὁποῖος ἔχει ἀπορρίψει κάθε κακὸ τόσο ὀλοκληρωτικά ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ ἐπιθυμῇ.

Ὁ Θεός, ποῦ δὲν ἔχει ἀπολύτως καμιά σκιά οὔτε δυνατότητα κακοῦ καὶ ἁμαρτίας εἶναι ἄπειρα ἐλεύθερος. Στὴν πραγματικότητα εἶναι ἡ ἐλευθερία.

Μόνο ἡ θέληση τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀλάθητη. Κάθε ἄλλη ἐλευθερία μπορεῖ ν' ἀποτύχῃ, νὰ καταστραφῇ ἀπὸ λαθεμένη ἐκλογὴ. Καὶ κάθε ἀληθινὴ ἐκλογὴ μᾶς ἔρχεται σὰν ὑπερφυσικὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ, σὰ συμμετοχὴ στὴν οὐσιαστικὴ ἐλευθερία μὲς ἄπ' τὴν Ἀγάπη ποῦ διαχύνει μέσα στὶς ψυχές μας ἐνώνοντάς τες μαζί Του, ἀρχικὰ μὲ μιὰ πλήρη συμφωνία, ἔπειτα μὲ μιὰ μεταμορφώνουσα ἔνωση τῶν θελήσεών μας.

Ἡ ἄλλη ἐλευθερία, αὐτολεγόμενη ἐλευθερία τῆς φύσεώς μας, δηλαδὴ ἡ ἀδιαφορία ἀπέναντι σὲ μιὰ καλὴ ἢ σὲ μιὰ κακὴ ἐκλογὴ, δὲν εἶναι τίποτα παραπάνω ἀπὸ μιὰ ἱκανότητα, μιὰ δυνατότητα, ποῦ θὰ ὀλοκληρωθῇ μὲ τὴν χάρη, τὴν θέληση καὶ τὴν ὑπερφυσικὴ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

Κάθε καλὸ, κάθε τελειότητα, κάθε εὐτυχία, θρῖσκονται μέσα στὸ ἀγαθὸ,

(1) Γιὰ νὰ μάθῃς ν' ἀποδοκιμάζῃς τὸ κακὸ καὶ νὰ διαλέγῃς τὸ καλὸ.

ἅγιο καὶ τέλειο θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἄφου ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία σημαίνει τὴν δυνατότητα νὰ ἐπιθυμοῦμε καὶ νὰ διαλέγουμε, πάντοτε χωρὶς πλάνη καὶ χωρὶς λάθος, ὅ,τι εἶναι πραγματικὰ καλὸ, ἡ ἐλευθερία μπορεῖ λοιπὸν νὰ βρῆσκειται στὴν τέλεια ἔνωση καὶ ὑποταγὴ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἄν ἡ θέλησή μας βαδίζει παράλληλα μὲ τὴν δική Του, θὰ φθάσῃ στὸ ἴδιο τέρμα, θ' ἀναπαυθῆ μέσα στὴν ἴδια εἰρήνη καὶ θὰ πλημμυρίσῃ μὲ τὴν ἴδια ἀπειρη εὐτυχία τοῦ Θεοῦ.

Γι' αὐτὸ πιὸ ἀπλῶ ἡ ἐλευθερία ὀρίζεται ἔτσι: Ἡ ἐλευθερία εἶναι ἡ ἰκανότητα νὰ κάνῃς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὄντας ἰκανὸς νὰ ἐναντιώνεσαι στὸ θέλημά Του σημαίνει πὼς δὲν εἶσαι ἐλεύθερος. Στὴν ἀμαρτία δὲν ὑπάρχει ἀληθινὴ ἐλευθερία. Στὸ περιβάλλον τῆς ἀμαρτίας διατηροῦνται ὠρισμένες ἀπολαύσεις: στὴ σαρκικὴ ἀμαρτία, γιὰ παράδειγμα, διατηροῦνται οἱ ἡδονὲς τῆς σάρκας. Τὸ κακὸ δὲν βρῆσκειται στὶς ἡδονὲς αὐτές. Οἱ ἡδονὲς εἶναι καλὲς καὶ εὐλογημένες ἀπὸ τὸν Θεό. Κι' ὅταν ἀκόμα κάποιος χαίρεται τὶς ἡδονὲς αὐτές μὲ τρόπο πού δὲν τὸ θέλει ὁ Θεός, ἀκόμα καὶ τότε ὁ Θεός ἐπιτρέπει νὰ χαίρεται κανεὶς αὐτές τὶς ἡδονές. Ἄλλὰ κι' ἂν οἱ ἡδονὲς οἱ ἴδιες εἶναι καλές, μέσα στὴν κατεύθυνση πού ἐπιθυμεῖ νὰ τοὺς δώσῃ, μέσα στὶς ἀντίθετες πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ περιστάσεις, γίνονται τὸ κακὸ. Κι' ἀφου ἡ κατεύθυνση τοῦ πόθου καὶ τῆς ἐπιθυμίας εἶναι κακὴ, δὲν μπορεῖ νὰ καταλήξῃ στὸν στόχο πού ἡ ἐπιθυμία προτείνει. Γι' αὐτὸ

φαλκιδεύεται ἡ ἴδια. Καὶ γι' αὐτὸ, στὸ τέλος τοῦ λογαριασμοῦ, δὲν ὑπάρχει εὐτυχία σὲ μιὰ πράξη ἀμαρτίας.

Ἄνόητοι πού εἴμαστε! Κάνουμε στὴν πραγματικότητα αὐτὸ πού θέλαμε νὰ κάνουμε. Ὁ Θεός μᾶς ἐπέτρεψε τὴν ἡδονή, γιατί κι' ἡ ἡδονὴ ἐπίσης εἶναι τὸ θέλημά Του. Ἐμεῖς ὅμως ἀφήσαμε νὰ παραπέσῃ ἡ εὐτυχία πού ἤθελε νὰ μᾶς χαρίσῃ ταυτόχρονα μὲ τὴν ἡδονή, ἢ ἴσως ἡ πιὸ θαθεῖα εὐτυχία πού μᾶς προώριζε **χωρὶς** τὴν ἡδονή, καὶ **πέρα** καὶ **πάνω** ἀπὸ τὴν ἡδονή!

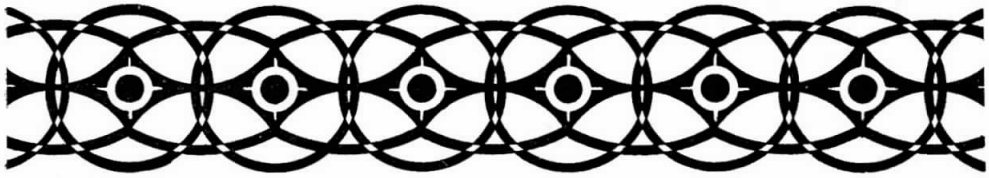
Φάγαμε τὴν φλούδα καὶ ρίξαμε τὶς φέτες τοῦ πορτοκαλλιοῦ. Κρατήσαμε τὸ χαρτὶ τοῦ περιτυλίγματος κι' ἀπορρίξαμε τὴν θήκη, τὸ δακτυλίδι καὶ τὸ διαμάντι.

Καὶ τώρα, πού ἡ ἡδονή, πού θὰ πρέπει νᾶχῃ ἕνα τέλος, τέλειωσε, δὲν ἔχουμε τὴν εὐτυχία τοῦ παντοτινοῦ πλουτισμοῦ. Ἄν εἴχαμε πάρει (ἢ ἀφήσει) τὴν ἡδονή, ὅπως τῶθελε ὁ Θεός, γιὰ τὴν εὐτυχία μας, θὰ κρατούσαμε ἀκόμα καὶ τώρα τὴν ἡδονή μέσα στὴν εὐτυχία μας, θάμενε γιὰ πάντα μαζί μας καὶ θὰ μᾶς ἀκολουθοῦσε παντοῦ μέσα στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Γι' αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο ἕνας ἄνθρωπος μὲ καθαρὸ μυαλὸ νὰ θλίβεται γιὰ μιὰ πράξη, πού ἐκτελεῖ συνειδητὰ, σὲ συμφωνία μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Μετάφραση ἀπὸ τὰ Γαλλικὰ τοῦ βιβλίου τοῦ Thomas Merton: *Semences de Contemplation.*

Ἰνὸ ΕΛ. ΜΑΪΝΑ

Η ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΜΟΡΦΩΣΙΣ

Λέγοντες κλασσική μόρφωσις, έννοοῦμεν τὴν μόρφωσιν τὴν ὁποίαν δίδει ἡ μελέτη τῶν ἀρχαίων κειμένων, τὴν πνευματικὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς προσωπικότητος, μετὰς ἀρχᾶς καὶ τὰς ἀξίας τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ μόρφωσις αὕτη παλαιότερον ἐθεωρεῖτο βασική, περιελάμβανε σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ νόημα τοῦ ὅρου μόρφωσις. Σήμερον ὁμως ἔχει κλονισθῆ ἡ πίστις τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν ἀξίαν τῆς κλασσικῆς μορφώσεως, ἐλάχιστοι μελετοῦν μετὰ ἐνδιαφέροντος τὰ ἀρχαῖα κείμενα καὶ ἀκόμη ὀλιγότεροι ἔχουν γνησίαν κλασσικὴν μόρφωσιν. Εἰς τὰ σχολεῖα τῶν ξένων χωρῶν ἤρχισε νὰ περιορίζεται ἡ διδασκαλία τῶν κλασσικῶν γραμμάτων. Καὶ εἰς τὴν χώραν μας, παρ' ὅλον ὅτι διδάσκονται συστηματικῶς τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά, δὲν φαίνεται νὰ ἔχουν σημαντικὰ ἀποτελέσματα καὶ νὰ μορφώνουν ὅσον πρέπει τοὺς μαθητάς.

Βασικὴ αἰτία τῆς παρακμῆς τῶν κλασσικῶν σπουδῶν θεωρεῖται ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς. Ἡ πρόοδος τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ ἔστρεψε τὴν προσοχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, εἰς τὰς ἀνέσεις καὶ τὰς ἀπολαύσεις, τὰς ὁποίας προσφέρει ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς. Ὁ ἀνθρώπος μεθυσμένος ἀπὸ τὴν ἀφθονίαν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀνέσεων τῆς συγχρόνου ζωῆς ἐνόμισεν ὅτι ἔλυσεν ὅλα τὰ προβλήματα του, ὅτι ἐπέτυχε τὴν εὐδαιμονίαν. Ἡ ἐπιστήμη ἐθεωρήθη ὡς θεὰ ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νὰ λύσῃ ὅλα τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς, ἀκόμη νὰ δώσῃ ἀπάντησιν καὶ εἰς τὰ μεγάλα φιλοσοφικά καὶ μεταφυσικά προβλήματα. Τὸ ἀληθές ἐστίν ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἐπέτυχε νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐπαρκείαν ὑλικῶν ἀγαθῶν, μίαν ὑλικὴν εὐδαιμονίαν, ἡ ὁποία δὲν εἶναι πλήρης εὐδαι-

μονία, ἔδωσεν ὁμως αὕτη εἰς τὸν ἀνθρώπον τὴν ψευδαίσθησιν τῆς εὐδαιμονίας καὶ τοῦ ἀπεκοίμησε τὰ βαθύτερα πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας καὶ ἀνησυχίας. Ἡ ἐπιστήμη ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἔδωσε πολλὰς ὑποσχέσεις, ὄχι διὰ τῶν γνησίων ἐκπροσώπων τῆς, ἀλλὰ διὰ τῶν διαφόρων προπαγανδιστῶν καὶ ἐκλαϊκευτῶν τῆς, πλὴν ὁμως δὲν ἐπέτυχε νὰ λύσῃ τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ σύγχρονος ἀνθρώπος δὲν ἔχει καταλάβει καλὰ τὸ κενὸν πῶν τοῦ ἄφηνεν ἡ ἀποκοπή του ἀπὸ τὰς πνευματικὰς ἀξίας καὶ ἡ προσκόλλησις του εἰς τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, οὔτε τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐπιστήμης νὰ ἱκανοποιήσῃ ὅλας τὰς πνευματικὰς του ἀνάγκας, καὶ στρέφεται ὅλο καὶ περισσότερον πρὸς τὸν ὑλισμὸν καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα ἠτόνησεν ἢ εἰς μερικὸν κατήνησεν ἀπλοῦς λατρευτικὸς τύπος. Τὰ μεγάλα μεταφυσικά προβλήματα ἔπαυσαν νὰ ἀνησυχῶν τὸν ἀνθρώπον. Τὰ γράμματα καὶ αἱ τέχναι ἔγιναν ἐρμητικά, περιορίσθησαν εἰς τὸν κύκλον ὀλίγων. Ὁ πολὺς κόσμος ἐνδιαφέρεται κυρίως διὰ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, χωρὶς νὰ ἔχῃ βαθύτερα πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα, χωρὶς πνευματικὴν καλλιέργειαν.

Μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ σύγχρονος ἀνθρώπος δὲν ἔγινε καθόλου εὐτυχεστέρος καὶ καλλίτερος. Ἀντιθέτως, ἡ ἐπάρκεια τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ ἀπολαύσεων κατέπειξε τὰς εὐγενεστεράς καὶ τὰς πνευματικὰς τάσεις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, κατεβίβασε τὸν ἀνθρώπον εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ ζώου, τὸν ἔκαμεν ἔρμαιον τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐνστικτων του, πολλάκις δὲ καὶ τῶν ἀνηθικῶν καὶ ἐγκληματικῶν ροπῶν του. Ἡ ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὸν πλησίον ἠτόνη-

σαν, τὸ μῖσος καὶ ἡ κακία κυριαρχοῦν, ἡ βία καὶ τὸ ἔγκλημα ἐπικρατοῦν παντοῦ καὶ τείνει νὰ ἐπικρατήσῃ τελείως ὁ νόμος τῆς ζούγκλας. Ἡ ἀξία τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς τείνει νὰ καταπέσῃ καὶ πάλιν, ὅπως κατὰ τὰς φρικαλεὰς ἡμέρας τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου.

Ὅσον καὶ ἂν προσπαθῇ ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος νὰ γεμίσῃ τὴν ψυχὴν του μὲ τὰ ξυλοκέρατα τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ ἀπολαύσεων, κατὰ βάθος δὲν μένει ἱκανοποιημένος, δὲν εὐρίσκει τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνην καὶ χαρὰν. Ἐνα μεγάλο κενὸν ὑπάρχει μέσα του, ἓνα ἄγχος διὰ τὴν καθημερινὴν βιοπάλην, διὰ τὴν χωρὶς νόημα ζωὴν, μία ἀβεβαιότης διὰ τὴν αὐριον. Τὸ ἄγχος αὐτό, τὸ ὁποῖον φθάνει πολλὰκις εἰς τὰ ὄρια τῆς ἀπελπισίας καὶ τοῦ μηδενισμοῦ, τὸ ἐκφράζουν οἱ ὑπαρξισταὶ φιλόσοφοι τῆς ἐποχῆς μας, τὴν δὲ ἀθλιότητα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ἀπεικονίζουν ἄριστα οἱ ἀνεμράτιστοι καὶ ἀτημέλητοι νέοι τῆς ἐποχῆς μας...

Ἡ κατάστασις αὕτη ἔχει προβληματίσει πολλοὺς καὶ ἔχει δημιουργήσει ἀνησυχίας διὰ τὸ μέλλον τοῦ πολιτισμοῦ μας. Ὅλοι ἀναγνωρίζουν ὡς αἰτίαν τῆς καταστάσεως αὐτῆς τὴν ἀνισομερῆ ἀνάπτυξιν τοῦ ὑλικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ. Διότι ἐνῶ ἔχομεν μίαν μεγάλην πρόοδον εἰς τὸν ὑλικὸν τομέα, εἰς τὸν πνευματικὸν (γράμματα, τέχναι, ἠθικὴ, θρησκεία) ἔχομεν στασιμότητα, ἂν ὅχι ὑποδρομήσιν. Αὐτὸ διετάραξε τὴν ἰσορροπίαν τοῦ πολιτισμοῦ μας, διότι τοῦ ἔλειψαν τὰ πνευματικὰ θεμέλια. Ὁ ὑλικὸς πολιτισμὸς χωρὶς τὸν πνευματικὸν εἶναι κάτι τὸ τερατῶδες. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μόνον ὑλικόν, ἀλλὰ καὶ πνευματικόν ὄν, καὶ δὲν δύναται νὰ ζῆσιν μόνον μὲ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος», λέγει ἡ Γραφή, χρειάζεται παράλληλον ἀνάπτυξιν καὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Τὰ μέσα τῆς πνευματικῆς του καλλιέργειας ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος δύναται νὰ εὕρῃ εἰς τὴν πλουσίαν πνευματικὴν παράδοσιν τοῦ παρελθόντος καὶ μὲ βάσιν αὐτὴν νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν δημιουργίαν

μιάς νέας πνευματικῆς ζωῆς. Διὰ τοῦτο χρειάζεται ἡ ἀνασύνθεσις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν κλασσικὴν παράδοσιν, ἡ ὁποία πάντοτε ἐβοήθησε τοὺς ἀνθρώπους νὰ εὕρουν τὸν δρόμον των καὶ νὰ προχωρήσουν εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνὸς νέου πολιτισμοῦ. Εἰς τὴν βάσιν κάθε πνευματικῆς ἀναγεννήσεως καὶ προόδου τοῦ πολιτισμοῦ εὐρίσκειται ἡ ἀναγέννησις τῶν κλασσικῶν σπουδῶν. Εἰς τὸ χάος τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, εἰς τὸν μηδενισμὸν καὶ τὴν ἀναρχίαν, τὰ ὁποῖα ὀδηγοῦν εἰς τὴν παρακμὴν καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ πολιτισμοῦ, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες συγγραφεῖς δύνανται νὰ προσφέρουν πολλὰ. Ἐν τούτοις θὰ βοηθήσουν τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον νὰ εὕρῃ τὸ νόημα τῆς ζωῆς του, νὰ σχηματίσῃ καθαρὰς ἠθικάς καὶ πνευματικάς ἰδέας καὶ πεποιθήσεις, θὰ τὸν διδάξουν τὴν ἀξίαν τῆς ἀρετῆς, τὸν δρόμον πρὸς τὴν αὐτάρκειαν καὶ τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν, θὰ τοῦ ἐμπνεύσουν ἰδανικά, θὰ πλουτίσουν τὴν ἐσωτερικὴν του ζωὴν, θὰ τὸν κάμουν πραγματικῶς ἄνθρωπον.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ὡς γνωστόν, εἶναι οἱ πατέρες τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Αὐτοὶ συνέλαβαν τὴν εἰκόνα τοῦ «καλοῦ κάγαθοῦ ἀνδρός» καὶ ἐδημιούργησαν τὰς βάσεις τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ. Ἐπὶ 2.000 χρόνια τροφοδοτοῦν πνευματικῶς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ συμβάλλουν εἰς τὴν διατήρησιν τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι καὶ σήμερον δύνανται νὰ προσφέρουν πολλὰ. Ὁ σύγχρονος κόσμος ἔχει μεγάλην ἀνάγκην τῶν ἀρχαίων, διὰ νὰ ἀναπτύξῃ τὸν ἀτροφικὸν πνευματικὸν του πολιτισμὸν καὶ νὰ βαδίσῃ πρὸς τὴν πρόοδον. Πολλοὶ ἴσως νομίζουν ὅτι εἶναι ἀναχρονιστικὸν νὰ ἀσχολῆται κανεὶς σήμερον μὲ τοὺς ἀρχαίους, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι προσέφερον ὅ,τι εἶχον νὰ προσφέρουν, σήμερον δὲν χρειάζονται πλέον. Ἄλλοι λέγουν ὅτι αἱ κλασσικαὶ σπουδαὶ δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐξανθρωπίσουν τὸν ἄνθρωπον, καίτοι ἐπὶ 2.000 χρόνια καλλιεργοῦνται. Ὅλοι αὐτοὶ παραγνωρίζουν τὸ γεγονός ὅτι πολλὰς φορὰς οἱ ἀρχαῖοι συνέβαλλον εἰς τὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ εἰς τὴν ἐξημέρωσιν καὶ τὸν ἐξανθρωπισμὸν τῶν βαρβάρων (Γότ-

θων κ.λ.π.). Χωρίς τὰς κλασσικὰς σπουδὰς τὰ ἦθη τῶν ἀνθρώπων θὰ ἦσαν χειρότερα. Βλέπομεν ποῦ ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον σήμερον ἢ παραμέλεις τῶν κλασσικῶν σπουδῶν, ἀσφαλῶς ὄχι εἰς τὸ καλλίτερον.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πράγματι εἶναι ἀχρηστον, εἶναι ἡ τυπικὴ καὶ ἄγονος μελέτη τῶν ἀρχαίων, χωρὶς βαθυτέραν κατανόησιν, χωρὶς προβληματισμόν. Ἄν θέλωμεν κάποιαν βοήθειαν ἀπὸ τὰς κλασσικὰς σπουδὰς, πρέπει νὰ εὐρωμεν τρόπον δημιουργικῆς καὶ ἀποδοτικῆς μελέτης τῶν ἀρχαίων, μετὰ βάσιν τὰ προβλήματα καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς σημερινῆς ἐποχῆς. Προέτι νὰ καθορίσωμεν καλλίτερον τί ζητοῦμεν ἀπὸ αὐτοῦς. Ἀσφαλῶς δὲν θέλομεν μόνον γραμματικὴν καὶ συντακτικόν, οὔτε ἀπλᾶ γραμματολογικὰ στοιχεῖα. Μέσα εἰς τὴν ἀγωνίαν τῆς ἐποχῆς μας, τὴν ὁποίαν συνταράσσουν τόσα κοινωνικά, ἠθικά καὶ πνευματικὰ προβλήματα, χρειαζόμεθα κάτι περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους, θέλομεν νὰ εὐρωμεν ἀπὸ αὐτοῦς ἕνα τρόπον σκέψεως, μίαν φιλοσοφίαν τῆς ζωῆς, μίαν κοσμοθεωρίαν. Δὲν πρέπει νὰ μείνωμεν εἰς τὸ γράμμα, πρέπει νὰ εἰσδύσωμεν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς φιλοσοφίας καὶ νὰ τοὺς συνδέσωμεν μετὰ τὴν σύγχρονον ζωὴν.

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος χρειάζεται πνευματικὴν καλλιέργειαν καὶ ψυχικὴν μόρφωσιν, διὰ νὰ κάμῃ καλὴν χρῆσιν τῶν ἀγαθῶν τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, ἄλλως ταῦτα θὰ τὸν ὀδηγήσουν εἰς τὴν καταστροφὴν. Δὲν εἶναι μόνον ὁ κίνδυνος ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν βόμβαν καὶ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, εἶναι καὶ ἄλλοι σοβαρότεροι κίνδυνοι. Εἶναι ὁ κίνδυνος τοῦ ὑλισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπειλεῖ νὰ ἐρημώσῃ τὰς ψυχὰς, νὰ ξηράνῃ κάθε πνευματικὴν ἱκμάδα εἰς τὸν ἄνθρωπον, νὰ τὸν καταβιάσῃ εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ ζώου, νὰ τὸν κάμῃ ἕνα κατακτητικὸν ζῶον. Καὶ τότε πλέον θὰ παύσωμεν νὰ ὀ-

μιλοῦμεν διὰ κοινωνίαν ἀνθρώπων, ὁ νόμος τῆς ζούγκλας θὰ ἐπικρατήσῃ πλήρως, τὸ χάος καὶ ἡ δυστυχία. Χωρὶς πνευματικὴν καλλιέργειαν ὁ ἄνθρωπος παύει νὰ εἶναι ἄνθρωπος. Διὰ τοῦτο αἱ κλασσικαὶ σπουδαὶ ἀπεκλήθησαν ἀνθρωπιστικά, διότι ἐξημερῶνον καὶ ἐξανθρωπίζον τὸν ἄνθρωπον.

Δὲν ἀρκεῖ ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ τεχνικὴ διὰ τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. Χρειαζεται καὶ ἡ πνευματικὴ καλλιέργεια μετὰ τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων κειμένων καὶ τῆς θείας διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἀρχαῖοι θὰ μᾶς δώσουν ἕνα πνευματικὸν ἰδανικόν, θὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ εὐρωμεν ἕνα τρόπον σκέψεως, μίαν κοσμοθεωρίαν, ἠθικά καὶ πνευματικὰ ἰδανικά. Ἡ χριστιανικὴ πίστις καὶ διδασκαλία θὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ τὸν ἀληθῆ προορισμόν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὸ θεμέλιον τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς ἀρμονικῆς συμβιώσεως τῶν ἀνθρώπων, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μόνον ἡ ὑπέροχος χριστιανικὴ ἀρετὴ τῆς ἀγάπης.

Πολλοὶ προσεπάθησαν νὰ δημιουργήσουν ἕναν νέον ἀνθρωπισμόν, φιλοσοφικόν, στηριζόμενον δῆθεν εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἢ τὴν πολιτικὴν σκοπιμότητα. Ὅλοι αὐτοὶ ἀπέτυχον, διότι τὰ ἔργα των δὲν ἔχουν πνευματικὰ θεμέλια, καὶ ἐπηρέασαν τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸ κακὸν ἢ ἐπηρέασαν ἐλαχίστους μελετητὰς τῶν ἔργων των. Μόνον μέσα εἰς τὴν παράδοσιν τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ θὰ εὐρῆ ἡ σημερινὴ ἀνθρωπότης τὸν δρόμον τῆς πρὸς ἕνα καλλίτερον μέλλον. Καὶ αὐτὸ μετὰ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἡ μελέτη καὶ ἡ ἀξιοποίησις τῆς παραδόσεως θὰ γίνῃ μετὰ βάσιν τὰ σημερινὰ δεδομένα καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ.

B. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ

« ΑΝΟΙΚΤΟΣ » ΓΑΜΟΣ ! ;

« Αν και μόνον ένα βιβλίο φέρη αὐτὸν τὸν τίτλο, κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἔχει ἐμφανισθῆ σειρά βιβλίων εἰς τὰ ὅποια εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῆ ὁ κοινὸς τίτλος «ἀνοικτὸς» γάμος. Σ' αὐτὸ τὸ ἄρθρο περιλαμβάνονται μερικὲς σκέψεις γιὰ τὸ τί σημαίνει «ἀνοικτὸς γάμος».

Ὅποιος γνωρίζει τὴ νέα φιλολογία περὶ τοῦ γάμου, μὲ τὸν ὄρο «ἀνοικτὸς» γάμος (Offene Ehe), σκέπτεται κατ' ἀρχὴν τὴ σεξουαλικότητα. Ὅτι δηλαδὴ ἡ σεξουαλικὴ συνάντησις μπορεῖ νὰ γίνεταί ὄχι μόνον μὲ τὸ σύντροφο, ἀλλ' ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχη ἐλευθερία γιὰ συναντήσεις ἐκτὸς τοῦ γάμου, ἐλευθερία τέλος καὶ γιὰ τὸ ὁμαδικὸ σὲξ καὶ τὴν ἀνταλλαγὴ συντρόφων. Ἀλλὰ γιὰ τὴ νεωτέρα φιλολογία ὁ ὄρος «ἀνοικτὸς» γάμος ἔχει καὶ ἄλλη σημασία. Ὁ πρῶτος ρόλος δὲν ἀποδίδεται πλέον στὴ σεξουαλικότητα σὰν σὲ παράγοντα ποὺ διαμορφώνει καὶ διατηρεῖ τὸ γάμο, ἀλλὰ μᾶλλον στὸ διάλογο μεταξὺ τῶν συζύγων. Καὶ ὁ «ἀνοικτὸς» γάμος ἀναζητεῖ κατ' ἀρχὴν τὴν εἰλικρίνεια στὸ διάλογο καὶ στὴν συναναστροφή μεταξὺ τῶν συζύγων, στὴν ὁποία, στὸ τέλος, ἀνήκει καὶ ἡ σεξουαλικὴ συνάντησις.

Ἄλλ' ἂς μείνωμε στὸ διάλογο. Ἄλλοτε, ἡ εὐγένεια, ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ λεπτότης ἀπέναντι τοῦ συντρόφου ἦσαν ἡ ὑψίστη ἐντολή, σήμερα ἔρχονται πρῶτα ἡ τιμιότης, ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ ἐξαφάνισις τῆς αὐταπάτης. Ὅχι, ὅτι προηγουμένως δὲν ἀπεδίδοτο ἀξία στὴν εἰλικρίνεια, ἢ ἐπίσης, ὅτι σήμερα θέλωμε νὰ παραβλέψωμε τελειῶς τὴν εὐγένεια. Ἄλλ' ἢ σειρά ἔχει ἀντιστροφή: ἂν πρὶν ἴσχυε ὁ εὐγενικὸς σεβασμὸς ὡς πρώτη ἀρετὴ στὶς σχέσεις μεταξὺ τῶν συζύγων, σή-

μερα ἀπαιτοῦνται πρῶτα ἡ τιμιότης καὶ ἡ εἰλικρίνεια.

Οἱ γάμοι ὅμως δὲν ἀποτελοῦν μεμονωμένο φαινόμενο, ἀλλὰ μᾶλλον φαινόμενο στὰ πλαίσια μιᾶς κοινωνικῆς τάξεως. Οἱ μορφές συμπεριφορᾶς ποὺ συνηθίζονται στὴν ἐκάστοτε κοινωνία ἀντικατοπτρίζονται καὶ στὸ γάμο. Δύσκολα μπορεῖ νὰ γίνῃ διαφορετικὰ· διότι οἱ δύο σύντροφοι ἔχουν βεβαίως διαμορφωθῆ καὶ ἀνατραφῆ ἀπὸ τὴν κοινωνία των. Ἄν λοιπὸν ἡ τιμιότης καὶ ἡ εἰλικρίνεια πρέπει νὰ εἶναι ἡ πρώτη ἀρχὴ στὶς σχέσεις μεταξὺ τῶν συζύγων, πρέπει νὰ εἶναι ἀναντίρρητα ἀποδεκτὲς ἀπὸ τὴν κοινωνία καὶ νὰ ἀσκούνται ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Τὰ παιδιά πρέπει ἐπίσης νὰ συνηθίζου στὴν εἰλικρίνεια, θὰ πρέπει νὰ μποροῦν νὰ ἐκφράζου στοὺς γονεῖς των τὶς σκέψεις καὶ τὰ συναισθήματά των ἀδέσμευτα καὶ ἀνεπιφύλακτα, νὰ μποροῦν νὰ λέγουν στοὺς γονεῖς των τί σκέπτονται γι' αὐτοὺς καὶ πῶς θὰ ἔπρεπε νὰ ἦσαν, σύμφωνα μὲ τὴ δική τους γνώμη. Θὰ μπορούσαμε ν' ἀπαντήσωμε ὅτι αὐτὸ τὸ κάνει ἤδη ἀρκετὰ ἡ σημερινὴ νεολαία. Ἄν προσέξωμε ὅμως καλύτερα, θὰ ἰδοῦμε ὅτι αὐτὸ γίνεται συνήθως μόνον ὁμαδικὰ, ἐνῶ στὶς ἀτομικὲς περιπτώσεις πολὺς σεβασμὸς καὶ λεπτότης, ἴσως ἀκόμη καὶ φόβος, καθορίζου τὴ συμπεριφορὰ τῶν παιδιῶν πρὸς τοὺς γονεῖς των. Καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχωμε πρῶτα γονεῖς διαφορετικὰ μεγαλωμένους, πρὶν νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ἀνεπιφύλακτη παιδικὴ εἰλικρίνεια.

Στὸ νηπιαγωγεῖο καὶ στὸ σχολεῖο θὰ ἔπρεπε νὰ κυριαρχῆ τὸ ἴδιο στυλ ἀνεπιφύλακτης εἰλικρινείας, γιὰ νὰ μποροῦν τὰ παιδιά ν' ἀσκηθοῦν σ' αὐτὴν καὶ νὰ τὴν ἐφαρμόζου ἀργότερα σὰν σύ-

ζυγοι. Τά παιδιά λοιπόν θά έπρεπε νά μπορούν νά λέγουν στάς νηπιαγωγούς των, οί μαθηται στους διδασκάλους των, τί πιστεύουν γι' αυτούς και πώς θά έπρεπε ν' αλλάξουν, κατά την γνώμη των. "Αν φέρωμε στο νοϋ τά μαθητικά μας χρόνια, γρήγορα θά ένοήσωμε τί έντύπωσι θά έκαναν αυτές οί κρίσεις. Δέν θά μπορούσαμε νά φαντασθούμε ότι μ' αυτό θά ήταν δυνατόν νά βελτιωθή ή άτμόσφαιρα στο σχολείο, νά γίνη κάτι εύκολοτερο για τους διδασκάλους ή άκόμη νά κερδηθή κάτι για τους μαθητάς.

Θά ήταν πολύ άπλό, θά λέγαμε, και αυτό θά ήταν μόνον ένα καθήκον της άγωγής. "Ως κάποιιο βαθμό είναι πιθανόν αυτό νά είναι σωστό, και ως εκεί θά μπορούσε ίσως εις τό μέλλον νά βελτιωθούν ώρισμένα πράγματα. Οί δυνατότητες όμως της επανεκπαιδέσεως θά σταματούσαν εκεί όπου συναντούν τά άμετάβλητα δεδομένα της ανθρωπίνης φύσεως. Έδώ πρέπει ν' αναφέρωμε την αυτογνωσία του ανθρώπου πού είναι τόσο εύπρόσβλητη. Και τά παιδιά μπορούν με την κριτική των νά ταραξουν την αυτογνωσία των ένηλίκων και οί μαθηται την αυτογνωσία των διδασκάλων των, άκόμη και όταν ή κριτική είναι τελείως έξωπραγματική και άδικη. Και πώς συνηθίζουν οί μαθηται νά κρίνουν τους διδασκάλους των, τό γνωρίζομε όλοι από τά δικά μας σχολικά χρόνια ή και από όσα καθημερινά άκούμε από τους μαθητάς μας.

Οί μαθητευόμενοι θά έπρεπε νά εκφράζονται άνυπόκριτα και ειλικρινά άπέναντι εκείνων πού τους μαθαίνουν την τέχνη των, οί εργαζόμενοι άπέναντι των εργοδοτών των, οί ύφισταμένοι άπέναντι των προϊσταμένων των. "Οτι αυτό δέν είναι πάντοτε συμφέρον για τόν καθένα, δέν είναι κάτι πού τό μαθαίνομε μόλις τώρα. "Εχομε μαρτυρίες παληές από χιλιάδες χρόνια για τό πώς ένας ειλικρινής λόγος θά μπορούσε νά στοιχίση τό κεφάλι του ύφισταμένου, ή κολακεία και ό ψεύτικος λόγος νά επιδράση θετικά για την μελλοντική προαγωγή του ένδιαφερομένου. Στα χρό-

νια μας τά ήθη είναι λιγώτερο τραχειά ή ειλικρινής και θαρραλέα κριτική δέν θά στοιχίση ένα κεφάλι, αλλά και σήμερα άκόμη μπορεί νά έπιφέρη τόν παραμερισμό κατά την έπομένη προαγωγή ή ίσως άκόμη και την άπώλεια της θέσεως. Αυτό έξ άλλου ίσχύει, όπως τό δείχνουν ποικίλα παραδείγματα, για τίς σοσιαλιστικές κοινωνίες σέ άκόμη μεγαλύτερο βαθμό άπό τίς κοινωνίες, οί όποιες ζούν σύμφωνα με έλεύθερες δημοκρατικές άρχές.

"Αν είναι έπομένως όρθό, ότι στο γάμο πρό πάντων άντικατοπτρίζεται ή συμπεριφορά πού είναι συνήθης μέσα σέ μία κοινωνία, θά έπρεπε νά είναι πολύ άσχημα τά πράγματα σχετικά με την ειλικρίνεια, την ευθύτητα και την παρηρησία. "Αλλ' εάν είναι άληθινό ότι οί σύζυγοι διαπαιδαγωγούνται και διαμορφώνονται άπό τό περιβάλλον και την κοινωνία στην όποία ζούν, άπό τό άλλο μέρος ό γάμος άντιπροσωπεύει έναν έλεύθερο χώρο, ό όποιος δίδει στους συζύγους την δυνατότητα για μία άτομική συμπεριφορά κατά την όποία δέν επαναλαμβάνεται κατ' ανάγκην ή συμπεριφορά άπέναντι της κοινωνίας. Δέν έχει χαρακτηρισθή άδίκως ό γάμος ως ό μοναδικός τόπος, στον όποιον ό άνθρωπος μπορεί νά είναι τελείως ό έαυτός του, όπου θά μπορη νά συνέρχεται άπό την πίεσι της κοινωνικής ζωής και νά συμπεριφέρεται όπως πράγματι είναι.

❖ ❖ ❖

"Ας δεχθούμε λοιπόν ότι, σ' άντίθεση με τους προηγούμενους συλλογισμούς, θά ήτο δυνατόν νά επιτύχουν οί σύντροφοι, εις πείσμα των κοινωνικών συνηθειών των, νά άσκούν στο γάμο των την άρχή της ειλικρινείας, της ευθύτητος και της έξαφανίσεως των ψευδαισθήσεων. Θά ήταν άρα γε δυνατόν μ' αυτό νά βελτιωθούν αυτόμάτως τόσον ριζικά οί πιθανότητες για την επιτυχία του γάμου, όπως μάς κάνουν νά τό πιστεύωμε οί συγγραφείς των προσφάτων βιβλίων πού αναφέρονται στο γάμο; "Αν, όσον

ἔχει ἀποδειχθῆ, δὲν κάνη πάντοτε καλὸ στή συναναστροφή μεταξύ παιδιῶν καὶ γονέων, μεταξύ μαθητῶν καὶ διδασκάλων, μεταξύ ἐργαζομένων καὶ ἐργοδοτῶν, μεταξύ ὕφισταμένων καὶ προϊσταμένων, ὅταν ἡ ἀποτομία, χάριν τῆς εὐλικρινείας τάχα καὶ τῆς παρρησίας, τοποθετοῦνται πρὶν ἀπὸ τὴν εὐγένεια καὶ τὴν συνετὴ φρόνησι, τότε εἶναι τοῦλάχιστον τολμηρὸ νὰ δεχθοῦμε ὅτι θὰ μπορούσε νὰ ἦταν διαφοροτικὰ μὲ τὴ συναναστροφή τῶν συζύγων μεταξύ των.

Ἔχει ἀνάγκη ἀποδείξεως, ὅτι, αὐτὸ πού ἄλλοτε ἐχαρακτηρίζετο σὰν μοιχεία καὶ πού ἐγένετο κρυφά, στοὺς νέους γάμους θὰ γίνεται πολὺ καλύτερα ἀνεκτὸ μόνον διότι θὰ γίνεται ἐν γνώσει καὶ μὲ τὴν κατανόησι (!;) τοῦ συντρόφου. Καὶ ὅταν ἀκούγεται κατόπιν ἡ ὁμολογία: «Ξέρεις, μπόρεσα νὰ τὸ κάνω, μόνο γιατί εἶχα ἐσένα. Ἡ ἀσφάλεια κοντά σου, μ' ἔκανε νὰ νοιώθω ἐλεύθερος (ἢ ἐλεύθερη!)», ἴσως αὐτὸ δὲν θὰ τὸ καταλάβῃ κάθε σύζυγος σὰν τὴν ἀναγνώρισι τῆς ἀγάπης του, πράγμα πού θέλει νὰ σημαίνει.

Δὲν εἶναι σκοπὸς αὐτῶν τῶν γραμμῶν νὰ κρίνουν σὰν τελείως ἀρνητικὴ τὴ νέα ἀντίληψι τοῦ «ἀνοικτοῦ» γάμου. Ἐναμφιβόλως προσφέρει θετικὰ σημεῖα γιὰ ἕναν νέο, ζωντανὸ γάμο, τὰ ὁποῖα θὰ ἔπρεπε ν' ἀξιοποιηθοῦν. Ἄλλ' αὐτὸς ὁ νέος, «εὐλικρινῆς» τρόπος στὴν συζυγικὴ συναναστροφή προπαγανδίζεται σήμερα μὲ πολλοὺς τρόπους καὶ μὲ τόση ἄκριτη ἔμφασι, ὥστε νὰ φαίνεται ἀπαραίτητη ἡ ὑπόδειξις, ὅτι, ἀσφαλῆστατα, δὲν θὰ φέρῃ μαζὶ του τὴ λύσι ὅλων τῶν προβλημάτων τοῦ γάμου καὶ δὲν θὰ περιλαμβάνῃ συγχρόνως τὴν ἐγγύησι γιὰ ἕναν ἐπιτυχημένο γάμο. Μᾶλλον κατ' ἀρχὴν δὲν πρόκειται παρὰ γιὰ ἕναν νέο τρόπο συμπεριφοράς μεταξύ τῶν συζύγων. Ἄν πρὶν ἐπροσέχαμε πρὸ πάντων τὴν εὐγένεια καὶ τὸν σεβασμὸ, τώρα πρὸ πάντων θὰ συμπεριφερώμαστε μεταξύ μας εὐλικρινὰ καὶ τίμια.

Τὸ αἶτημα νὰ εἴμαστε εὐλικρινέστε-

ροι καὶ νὰ ἀνεχώμαστε περισσότερη εὐλικρίνεια, εἶναι ἀσφαλῶς σωστὸ. Ἄλλὰ τὸ νὰ ἐφαρμόζεται πλήρως δὲν θὰ εἶναι δυνατόν, καὶ, ἐξ αἰτίας τῶν λόγων πού ἀνεφέρθησαν, δὲν θὰ εἶναι καὶ ἐπιθυμητό. Ἡ ριζικὴ ἀντικατάστασις τοῦ ἐνὸς στυλ μὲ τὸ ἄλλο, τοῦ στυλ τῆς εὐγενείας μὲ τὸ στυλ τῆς εὐλικρινείας, μὲ μεγάλη πιθανότητα θὰ ὀδηγήσῃ μόνον σὲ ἀντικατάστασι τῶν δυσκολιῶν. Στὴ θέσι τῆς καχυποψίας — ἐπειδὴ δὲν εἴμαστε θέβαιοι γιὰ τὴν εὐλικρίνεια τοῦ συντρόφου — θὰ ἦταν δυνατόν νὰ ἔλθουν ὁ τραυματισμὸς καὶ ἡ δυσσάρεσκεια, διότι ἡ ἀσυνετὴ εὐλικρίνεια εἶναι πρόκλησις γιὰ τὸν σύντροφο. Ἴσως θὰ ἦταν καλύτερο ἂν συμφωνούσαμε μὲ τὴν ἀρχή: τόση εὐλικρίνεια ὅση εἶναι δυνατὴ καὶ πρὸς τὰς δύο κατευθύνσεις, πράγμα πού ἐπιβάλλει θέβαιοι τὴν τιμιότητα. Καὶ τόση σύνεσις, ὅση εἶναι ἀπαραίτητη.

Κάθε γάμος, τέλος, θὰ πρέπει νὰ ἀναπτύσῃ τὸ δικό του στυλ. Βιβλία μὲ ὀδηγίεσ γιὰ τὴν ἐκλογὴ συζύγου καὶ γιὰ τὴν συντροφικότητα στὸ στυλ τοῦ «ἀνοικτοῦ» γάμου μπορεῖ νὰ εἶναι ὠφέλιμα καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ διαβάζονται προσεκτικὰ-καλύτερα ἀπὸ κοινού! Ἄλλὰ κάθε τί πού σκέπτεται ἕνα ζευγάρι νὰ πάρῃ ἀπ' αὐτὰ γιὰ τὴ δική του ἐνότητα, πρέπει νὰ μετριέται καὶ νὰ ζυγίζεται ἀπὸ τὸ ἴδιο. Θὰ ἔπρεπε νὰ τὰ διαβάξῃ προσεκτικὰ, ἀλλὰ νὰ παίρῃ ἀπ' αὐτὰ ὅ,τι ἀνταποκρίνεται στὸν δικό του τρόπο. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ περισσότερο ἀνυπόκριτος, ὁ περισσότερος ἐλεύθερος ἢ ὁ περισσότερο εὐγενὴς γάμος ὁ τελικὸς σκοπός, ἀλλὰ, στὸ τέλος, τὸ μέτρο τῆς αὐτοπραγματώσεως πού θρίσκει ὁ κάθε σύζυγος στὸ γάμο καὶ ἡ κοινότης τῶν συζύγων ὡς ἐνότης, θὰ εἶναι ἀποφασιστικὰ κάθε φορὰ γιὰ τὸ ποῖο εἶναι τὸ σωστὸ στυλ γιὰ ἕναν γάμο.

KLAUS FRANKE

Η ΕΚΛΟΓΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ

“Όλοι οί ψυχολόγοι συμφωνούν, ότι τὸ ἐπάγγελμα εἶναι ἓνα οὐσιώδες τμήμα τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου. Μᾶς τὸ φωνάζει ἄλλωστε ἡ ζωντανὴ πραγματικότητα, ἡ ὁποία φαίνεται εἰς τὴν ἀνησυχίαν καὶ τὴν συγκίνησιν τοῦ νέου διὰ τὴν σταδιοδρομίαν του. Εἶναι μία δικαιολογημένη ἐπιθυμία ἐπιτυχίας, χαρᾶς μέσα εἰς τὴν δημιουργικότητα τῆς ἐργασίας — τῆς προσωπικῆς του ἐργασίας — ἀναδείξεως, ἱκανοποιήσεως ὕλικῆς καὶ πνευματικῆς, προεκτάσεως μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν.

Ἄλλ’ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πρέπει νὰ λεχθῆ, ὅτι τὸ θέμα τοῦ ὑγιῶς καὶ ὀρθοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ εἶναι εἰς τὰς ἡμέρας μας π ρ ὀ β λ η μ α. Πρόβλημα, τὸ ὁποῖον φέρει οὐχὶ σπανίως τὴν λύπην, τὴν ἀπογοήτευσιν, τὴν πικρίαν, τὴν ἀγανάκτησιν ἀκόμη, ἐνίοτε, καὶ τὸ ἄγχος χιλιάδων νέων τῆς πατρίδος μας⁽¹⁾. Αἱ γραμμαὶ καὶ αἱ ἀπόψεις, τόσον αἱ καθαρῶς ἐπιστημονικαὶ ὅσον καὶ αἱ πρακτικαὶ, διὰ τὴν παιδαγωγικὴν ψυχολογίαν, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὴν «κρίσιν τῆς

ἐφηβικῆς ἡλικίας», ὀδηγοῦν εἰς τὴν μελέτην τοῦ θέματος τοῦ «ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ».

Μὲ τὰ πορίσματα τῆς ἰατρικῆς ψυχολογίας καὶ τῆς ψυχικῆς ὑγιεινῆς, ἡ ὁποία ἐκπροσωπεῖται ἀπὸ συγχρόνους διακεκριμένους ψυχιάτρους, ψυχολόγους καὶ παιδαγωγούς, καταβάλλεται προσπάθεια νὰ ἀντιμετωπισθῆ καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, ὅπως τίθεται σήμερον εἰς τὴν σύγχρονον πραγματικότητα μεταξὺ τοῦ λαοῦ μας.

Βασικὴ ἐπιδίωξις εἰς τὴν μελέτην αὐτὴν εἶναι: ἡ ὕπαρξις μὲ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά, πού λέγεται προσωπικότης τοῦ ἐφήβου, νὰ εὖρη, ἐλευθέρᾳ ἀπὸ ποικίλα ἐμπόδια, τὸν δρόμον τῆς πρὸς τὴν ἐπιτυχῆ ἐπαγγελματικὴν τακτοποίησιν.

Ἄλλ’ ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς εἶναι πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ συστηματικὴν καὶ ἐπίμονον μελέτην, μάλιστα εἰς τὴν χώραν μας. Ἄς παρατηρήσωμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὅτι ἐν προκειμένῳ ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν ὑπ’ ὄψιν τὰς μεγάλας δυσκολίας — ἰδιαιτέρως κατὰ τοὺς μεταπολεμικοὺς χρόνους — τὰς ὁποίας παρουσιάζει ἡ καλουμένη «ἀγορὰ» τῆς ἐργασίας. Πλείστα ὅσα ἐπαγγέλματα κηρύσσονται κεκορημένα καὶ αὐτὸς ὁ ὅρος εἶναι μία δυσάρεστος ἐκπληξις διὰ τὸν νέον, ὁ ὁποῖος ἔτρεφεν ὄνειρα συγκεκριμένης ἐπαγγελματικῆς ἐπιδόσεως. Ἄλλ’ ἐνῶ ἡ δυσχέρεια αὕτη, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξέυρεσιν ἐργασίας, ἀποτελεῖ ἓνα μέγα κοινωνικὸν πρόβλημα τῶν καιρῶν μας, οὐδεὶς ἡμπορεῖ νὰ ἀμφισβητήσῃ, ὅτι τοῦτο ἀκριβῶς τὸ πρόβλημα ἐπιβάλλει, ἀπὸ ἀπόψεως ψυχολογικῆς πλὴν, τὴν καλύτεραν προπαρασκευὴν καὶ προπαιδείαν τοῦ ἀτόμου διὰ τὴν ἱκανοποιητικὴν ἀντιμετώπισίν του.

(1) Εἶναι μέγα ἔθνικόν καὶ κοινωνικὸν πρόβλημα τὸ μέλλον καὶ ἡ ἐξέλιξις τῶν νέων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, οἱ ὁποῖοι «ἔτυχε» νὰ ἀποτύχουν εἰς τὰς εἰσιτηρίουσ ἐξετάσεις δι’ ἀνωτάτας σχολάς. Ποῖος θὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς τοὺς νέους (καὶ εἶναι τόσον πολλοί), νὰ ὑπερνικήσουν τὴν κρίσιν τὴν ὁποῖαν δημιουργεῖ ἡ «ἀποτυχία», τὰ αἰσθήματα θλίψεως, ἀντιπαθείας, ἐπιθετικότητος ἐναντίον τῶν μεγάλων;

Καὶ ἀκόμη ποῖος θὰ τοὺς δώσῃ τὴν ἀναγκαίαν ὄθησιν καὶ ἐμπνευσιν διὰ τὸ ἰδικόν των εὐτυχές μέλλον; Εἶναι ἓνα μεγάλο πρόβλημα, πού πρέπει νὰ ἀσασχολῆ ὅλους μας.

Πρέπει να βοηθηθῶν οἱ νέοι να εὑρουν τὸ ἐπάγγελμα, τὸ ὁποῖον ἀρμόζει εἰς τὸν καθένα διὰ τὰ προκώρη. Νὰ γνωρίσουν τὸν ἑαυτὸν των, τὰς ικανότητας, τὰ ἐνδιαφέροντα, τὰς κλίσεις, τὰ ἐλατήριά των καὶ ἐλευθέρως νὰ ἐκλέξουν τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον θὰ τοὺς ικανοποιήσῃ καὶ τὸ ὁποῖον δὲν θὰ θεωρηθῆι ὡς ἀγχαρεία, ἀλλ' ὡς εὐκαιρία ικανοποιήσεως τῶν ἀληθῶν ἐφέσεων τοῦ ἀνθρώπου. Μία εὐκαιρία, ἡ ὁποία θὰ δίδῃ χαρὰν καὶ θὰ ὀδηγῆι εἰς τὴν εὐγενῆ ἀμίλλαν πρὸς ἀνάδειξιν τῆς ἐργασίας. Εἰς πλείστας περιπτώσεις ἡ ἀποτυχία εἰς τὸ ἐπαγγελματικὸν στάδιον δὲν ὀφείλεται εἰς ἔλλειψιν ικανότητος, ἀλλ' εἰς τὴν μὴ ἐλευθέραν ἐκλογὴν τοῦ σταδίου, τὸ ὁποῖον ἀρμόζει εἰς τὸν καθένα εἴτε λόγῳ πίεσεως τοῦ περιβάλλοντος, εἴτε λόγῳ μόδας, εἴτε λόγῳ ἀνάγκης κ.ο.κ.

Ἡ κατὰ τὰς ἡμέρας μας σημειωθείσα τεραστία πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς τεχνικῆς ἔφευρεν ἀρκετὰ ὠφέλη εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλ' ἐδημιούργησεν ἀντιστοιχῶς καὶ νέα προβλήματα καὶ νέας ἀνάγκας. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὸ πρόβλημα τῆς διαρκοῦς ἐξειδικεύσεως τόσοσιν τῶν ἐπιστημῶν, ὅσον καὶ τῶν παντοειδῶν τεχνικῶν καὶ ἄλλων ἐπαγγελμάτων, ἐδημιούργησε τὴν ἀνάγκην τῆς ἀντιστοιχίου ἐξειδικεύσεως τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ ἀναποκρίνωνται εἰς τὰς ἀπαιτήσεις ἐκάστου ἐπαγγέλματος διὰ μίαν πλήρη καὶ δημιουργικὴν ἀποδοτικότητα. Μιᾶς ἐξειδικεύσεως, ἡ ὁποία σήμερον ἀπαιτεῖ μίαν νέαν σύνθεσιν καὶ ἀντίληψιν τῆς ζωῆς.

Ἐντεῦθεν ἤρχισε νὰ γίνεταί λόγος περὶ συστηματικῆς προσπαθείας προσανατολισμοῦ τοῦ νέου ἰδίου, πρὸς κατευθύνσεις, εἰς τὰς ὁποίας τὸν ἐκάλουν, τόσοσιν αἱ ἰδιαιτερεῖαι καὶ χαρακτηριστικαὶ ικανότητές του, ὅσον καὶ αἱ ἐκάστοτε κρατοῦσαι κοινωνικαὶ συνθήκαι καὶ ἀντίληψεις.

Καίτοι ἀνέκαθεν τὸ πρόβλημα αὐτὸ ἐνεφάνιζετο, ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου ἤρχισεν, εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς χώρας, νὰ γίνεταί ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας μεριμνῆς, καὶ τῶν διαφόρων κυβερνήσεων καὶ τῆς ἐπιστήμης τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ τῆς Ψυχολογίας, διὰ τῆς ἰδρύσεως ἐιδικῶν Κέντρων, Ἰνστιτούτων καὶ Γραφείων Ἐπαγγελματικοῦ Προσανατολι-

σμοῦ. Εἰς τὴν χώραν μας ἤρχισαν φιλότιμοι προσπάθειαι πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ θέματος. Οὕτω κατεβλήθη ἐιδικὴ προσπάθεια διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τοῦ Ἐπαγγελματικοῦ Προσανατολισμοῦ, τόσοσιν ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας (εἰς τὸ Διδασκαλεῖον Μέσης Ἐκπαίδευσεως καὶ εἰς τὰς Παιδαγωγικὰς Ἀκαδημίας), ὅσον καὶ ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας διὰ τῆς συστάσεως Σχολῆς Ἐπαγγελματικοῦ Προσανατολισμοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπεφοίτησαν ἡδὴ καὶ οἱ πρώτοι ἐπαγγελματικοὶ σύμβουλοι. Ἀξία ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως εἶναι ἡ ἴδρυσιν ἐιδικοῦ γραφείου μελέτης τοῦ Ἐπαγγελματικοῦ Προσανατολισμοῦ ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας εἰς τὸ Κέντρον Μαθητικῆς Ἀντιλήψεως, ὡς καὶ γραφείου Ψυχοτεχνικῆς ἐρεῦνης, χάριν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας, ὅς καὶ ἡ ἐκδοσιν διαφωτιστικῶν ἐντύπων, λίαν χρησίμων εἰς τὸν νέον. Ἐν τούτοις ἡ ἀνάγκη τῆς συστηματικώτερας ἀντιμετωπίσεως τοῦ θέματος τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν προβάλλουν τόσαι ἀξιώσεις, καθίσταται ἐπιτακτικὴ.

Εἰς τὸν νέον αὐτὸν — καθὼς καὶ εἰς τὸν παιδαγωγόν του καὶ τὸν γονέα του — θὰ χρειασθῆι νὰ δώσωμεν στοιχεῖα μελέτης. Καὶ ἀκόμη νὰ προσφέρωμεν τὴν ἀναγκαίαν βοήθειαν εἰς τὴν πορείαν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ ἔφηβος, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀφετηρίαν μιᾶς καρποφόρου καὶ δημιουργικῆς σταδιοδρομίας.

***

Τὸ θέμα τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, εἰς τὴν ψυχολογικὴν ὅπως καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν του πλευρὰν, εἶναι ἐξαιρετικῶς λεπτὸν καὶ κρίσιμον. Ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς θὰ δώσῃ εἰς τὸν νέον τὴν ὄθησιν, τῆς ὁποίας ἔχει οὗτος ἀνάγκην διὰ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν δημιουργίαν μιᾶς ἀξίας ζωῆς. Ἦδη ὁ Spranger εἶχε χαρακτηρίσει τὸ ἐπάγγελμα ὡς οὐσιῶδες στοιχεῖον τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐπαγγέλματος ὑπὸ τοῦ νέου ὡς μίαν ἀξιολογικὴν ἀπόφασιν τοῦ ἀτό-

μου, διότι αναμφιβόλως δια τοῦ ἐπαγγέλματος τὸ άτομον προσπαθεῖ νὰ σχηματίσῃ ἕνα ἀνώτερον ἐγώ.

Ὡς «ζήτημα τῆς ἡμέρας», τὸ χαρακτηριστίζει εἰς ἔργον τοῦ ὁ ψυχολόγος καθηγητῆς Claparède καὶ ὡς πρόβλημα, τοῦ ὁποίου ἡ λύσις συνίσταται «εἰς τὸ νὰ τεθῆ ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος εἰς τὴν κατάλληλον θέσιν». Ὁ Ο. Tramer θεωρεῖ ὅτι ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν 16 ἐτῶν θὰ τεθῆ διὰ τὸν ἔφηβον, κατὰ τρόπον ἄμεσον, τὸ ζήτημα τοῦ ἐπαγγέλματος. Ὁ δὲ τρόπος τῆς ἀντιμετωπίσεως τούτου θὰ σημάνη καὶ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν ὠριμότητα. Ἐνεκα τούτου θεωρεῖ τόσο φυσικὴν τὴν ἀναζήτησιν αὐτὴν τοῦ ἐπαγγέλματος διὰ τὸν ἔφηβον ὁ Tramer, ὥστε νὰ κάμῃ λόγον

περὶ ἐπαγγελματικοῦ ἐνστίκτου, τὸ ὁποῖον συνδέεται μὲ τὴν ὑπόλοιπον ψυχικὴν σφαιρὰν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς καὶ μὲ τὴν γενικωτέραν θεώρησιν τῆς ζωῆς ὡς ὅλου ἐκ μέρους τοῦ νέου. Διὰ τοῦτο ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ ἐπαγγέλματος ἔχει ἐλπίδας ἐπιτυχίας, ἐφ' ὅσον λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν σοβαρῶς αἱ δύο τελευταῖαι προϋποθέσεις. Αὐταὶ θὰ θέσουν καὶ θὰ κατευθύνουν τὸ σχέδιον τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς τακτοποιήσεως. Τὸ ἐπάγγελμα δηλ. πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθῆ ἐν τέλει ὡς ἔν α κ ο μ ἄ τ ι τ ῆ ς ψ υ χ ῆ ς τ ο ῦ ν ἔ ο υ ἀ ν θ ρ ὀ π ο υ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὴν ἰ δ ι κ ῆ ν τ ο υ σταδιοδρομίαν.

A. A. A.

ΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΦΩΝΕΣ

Περνοῦμε δύσκολη ἐποχή...
Μὲ τὴν γαλήνια ἀνάμνηση
ἀπὸ τὸν παραδεισιοῦ χῶρο
τὴν ἀγωνία ἔχουμε ζήσει τῆς
ἀσφάλτου,
μέσ' στὴν ὀχλοβοή τῆς μέρας.
Πήραμε κάποιον ρόλο,
σ' ἕναν θίασο εὐτελεῖ
—ἀλλοίμονο ἀνάξιο τῆς ἀποστολῆς
μας.
Κάτω ἀπ' τῶν ἀναπολήσεων τὸν πέπλο
νοιώθουμε τώρα ἀδιάκοπα
μία πληγὴ νὰ αἰμορροῖ
—καὶ μ' ὅλα ταῦτα νὰ λογιζέσαι
εὐτυχής...

Μιά καταγραφή ἀπὸ φωνῆς
διαμαρτυρίας

κυλάει στὴ σκέψη μας.
Ἄλλὰ σὲ σπάνιες στιγμῆς (*),
μιὰ ἐκτυφλωτικὴ ἀνταύγεια,
ἀπὸ λουλούδια ἀμάραντα
—τῆς εὐτυχίας προάγγελος—
φωτίζει ἐντὸς μας.
Ἄν ὅμως κάποτε οἱ φωνῆς σ'
ἐγκαταλείψουν,
σὰν τὸ πολύτιμο πετράδι ζήτησέ τις
σ' ἀπόκοσμο τοπίο θὰ τις ξαναβρῆς
ἴδιο ἀπόηχο χαρᾶς ποῦ ἔρχεται.

Γ. Δ. ΚΑΧΡΙΜΑΝΗΣ

(*) Στιγμῆς «χάριτος» τοῦ Χριστιανοῦ.

Η ΕΥΡΩΠΗ - ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΕΜΠΟΡΩΝ ;

«Η Εὐρώπη δὲν πρέπει νὰ γίνη μία κοινότης ἐμπόρων», ἐδήλωσε κάποτε ὁ Πρόεδρος Πομπιντού, ἀνοίγοντας τὴν Συνέλευσι τῶν «Ἐννέα». Θὰ μπορούσαμε νὰ προσθέσωμε ὅτι δὲν μπορεῖ ἐξ ἄλλου νὰ γίνη, διότι, ἂν ἐγίνετο, θὰ καταδικάζετο μόνη εἰς θάνατον, σὲ πολὺ μικρὸ μάλιστα χρονικὸ διάστημα.

Ἡ Τεχνοδομή.

“Ὅταν οἱ ὄραματισταὶ τῆς ἐνωμένης Εὐρώπης ἐθεμελίωσαν τὴν πραγματοποίησίν της πρὶν ἀπὸ ἕνα τέταρτο τοῦ αἰῶνος, δὲν τὴν ἀντιμετώπιζαν ὡς μιά ἀπλή «κοινότητα ἐμπόρων». Δὲν ἦταν αὐτὴ ἡ σκέψις τοῦ Robert Schuman, οὔτε τοῦ Gasperi, οὔτε τοῦ Adenauer, καὶ ἡ ἀναδρομὴ σ’ αὐτὰ τὰ ὀνόματα ἀρκεῖ γιὰ νὰ ξαναθυμηθοῦμε τὴν βαθεῖα τους θέλησι. Βγαίναμε τότε ἀπὸ μεγάλες δοκιμασίες καὶ οἱ ἀπειλὲς ποὺ συνέχιζαν νὰ βαρύνουν ἐπάνω στὸν κόσμον ἔλεγαν ἀρκετὰ ἐναντίον τίνος ἔπρεπε νὰ προστατευθῆ τὸ εὐρωπαϊκὸ στερέωμα. “Ὅπως συχνὰ συμβαίνει στὴν πολιτικὴ, ὅπου οἱ κίνδυνοι χρησιμεύουν γιὰ νὰ διαγράφουν τὴ δρᾶσι ποὺ πρέπει ν’ ἀκολουθήσῃ, αὐτὴ ἡ ἄμυνα σχεδὸν ἀρκοῦσε γιὰ νὰ ὀρίσῃ τὴν σκέψιν ποὺ θὰ καθόριζε τὴ μοῖρα τῆς ἐνωμένης Εὐρώπης. Σὲ κανένα ἐν τούτοις ἀπὸ τὰ μεγάλα Συνέδρια ὅπου πῆρε καὶ τὶς διάφορες μορφές της — στὴ Χάαρη, στὴν Ρώμη — δὲν ἐπιστεύετο ὅτι θὰ ἦταν δυνατόν νὰ παραλειφθῆ μία ἐντονώτερη προσπάθεια γιὰ νὰ ἐκφρασθῆ ἡ πνευματικὴ θάσις τοῦ σκοποῦ — ἕνας Gilson, ἕνας Maritain, ἕνας Brugmans, ἕνας Rougemont καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἔλαβαν μέρος.

Κατηγόρησαν πολὺ αὐτὲς τὶς πρώτες προσπάθειες ὅτι τὴν ἠθελαν μία «Εὐρώπη τοῦ Βατικανοῦ». Στὴν πραγματικότητα, ἐὰν τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα ἦταν ἐκεῖ παρόν, κι’ ἄλλα στοιχεῖα δὲν ἔλλειπαν. Ἡ συμφωνία ἐγένετο μὲ θάσι κάποιου σεβασμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος τῆς ὁποίας τὴν ἀνάγκη, ἀκόμη μιὰ φορά, ἀρκοῦσαν ν’ ἀποδείξουν a contrario, οἱ φωτιᾶς τῶν κρεματορίων τῆς ναζιστικῆς Γερμανίας ποὺ μόλις εἶχαν σθῆσαι καὶ ἡ σταλινικὴ τυραννία ποὺ ἦταν σὲ πλήρη ἄνθησι.

Αὐτοὶ οἱ κίνδυνοι δὲν ἔχουν καθόλου χαθῆ ἀπὸ τὸν δικὸν μας ὀρίζοντα. “Ἄλλοι προσετέθησαν, πλησιέστεροι σὲ μᾶς, παρόντες στὴν περισσότερο καθημερινὴ μας ζωὴ, καὶ ποὺ δὲν εἶναι χωρὶς σχέσι μὲ τοὺς πρώτους. Οἱ ἀναλυταὶ τῆς συγχρόνου κοινωνίας περιγράφουν, μὲ διαρκῶς μεγαλύτερη ἀκρίβεια, τὶς μορφές μιᾶς «τεχνοδομῆς» ποὺ δὲν ἀφήνει πλέον θέσι στὴν ἐλεύθερη καὶ βαθεῖα ἔκφρασι τῆς προσωπικῆς ζωῆς. Ἀκόμη καὶ στίς σχέσεις μας μὲ τὸν Τρίτον Κόσμον, οἱ καλύτερες προθέσεις σπάζουν ἐμπρὸς τὴ δύναμι τῶν μηχανισμῶν ποὺ συνδέονται μὲ τὴν κίνησι τῆς «οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως».

Ἡ Εὐρώπη τοῦ 1940-1950 μιλοῦσε στὸ ὄνομα ἑνὸς «πολιτισμοῦ» ποὺ φαίνεται ὅτι διεγράφετο εὐκολα ἐμπρὸς σ’ αὐτὸ ποὺ τὴν εἶχε ἀπειλήσει καὶ σ’ αὐτὸ ποὺ ἀκόμη τὴν ἀπειλοῦσε. Μετὰ ἀπὸ ἕνα τέταρτο τοῦ αἰῶνος, αὐτὸ ποὺ ἀπειλεῖ τὴν Εὐρώπη καὶ ποὺ κινδυνεύει νὰ τὴν κἀνῃ νὰ μὴν εἶναι — ἴσως παρὰ τὴν θέλησίν της — παρὰ ἡ «Εὐρώπη τῶν ἐμπόρων», μέσα σ’ αὐτὴν τὴν ἴδια μπορεῖ νὰ τὸ θρῆ. Ἀκόμη περισσότερο λοιπὸν παρὰ στὰ χρόνια τῆς γεννήσεώς της,

ή Εὐρώπη πού — τὸ ἐλπίζουμε — θὰ ξαναπαίρη τὸν δρόμο τῆς ἀνορθώσεώς της, ἀπαιτεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ καὶ νὰ ἐκφρασθῆ μὲ κάτι ἄλλο, διαφορετικὸ ἀπὸ τὶς οἰκονομικὲς συμφωνίες.

Βεβαίως αὐτὲς εἶναι οὐσιώδεις καὶ ἐκφράζουν τὴν δυνατότητα μιᾶς κοινῆς πραγματικότητος: τὸ αἰώνιο δὲν ἔπαυσε νὰ ξαπλώνη στὸ «κρεβθάτι ἐκστρατείας τοῦ προσκαίρου». Βεβαίως ἐπίσης, ὁ τόνος πού δίδεται στὶς συνελεύσεις τῶν «Ἐννέα» ἐπὶ ἑνὸς κοινωνικοῦ προγράμματος πηγαίνει πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσι.

Δὲν ἀπομένει παρὰ σκληρὰ ἐπαγρύπνησις, ὥστε ἡ Εὐρώπη πού διαμορφώνεται, νὰ μὴν παρουσιάζεται ξένη στὸ θεμελιῶδες ἐρώτημα πού τίθεται στὸ Δυτικὸ κόσμον τῆς σήμερον: τί εἶναι πολιτισμός; τί χρειάζεται ὁ πολιτισμός καὶ εἰδικὰ αὐτὸς πού ἡ Εὐρώπη βεβαίως ὄτι ἀντιπροσωπεύει;

Καὶ ἡ βασιλεία τοῦ «ἐμπορεύματος».

Ἄναγγέλλουν αὐτὴν τὴν στιγμή, καὶ ἀπὸ διάφορες πλευρὲς, τὸ «τέλος ἑνὸς πολιτισμοῦ». Ἴσως, ἀλλὰ ποιοῦ; Ἐάν εἶναι αὐτοῦ τῆς κυριαρχίας τοῦ χρήματος σ' ἕναν κόσμον ἀτομιστικόν, δὲν εἴμαστε ἡμεῖς πού θὰ κλάψουμε. Αὐτὸς ὁ «πολιτισμός» συνεδέθη, — δὲν πρέπει νὰ τὸ ξεχνᾶμε — μὲ τὸν κόσμον τῆς βολταϊρικῆς ἀστικῆς τάξεως καὶ τῆς ριζοσπαστικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1880-1920, μὲ

τὸν κόσμον τοῦ σκεπτικισμοῦ χωρὶς ψυχὴ καὶ τῆς ἀνηθικότητος τοῦ «βουλεβάρτου». Ἡ «τεχνοδομή» πού δὲν φέρει ἀξίες ἀφ' ἑαυτῆς, μπορεῖ κάλλιστα νὰ συμβιβασθῆ μ' ἕναν τέτοιο κόσμον. Εἶναι μάλιστα τελείως προετοιμασμένη γι' αὐτὸ ἀπὸ τὴν οὐδετερότητα τῶν συστημάτων της πού ἀδιαφοροῦν γιὰ τὸν ἄνθρωπον. Μπορεῖ κάλλιστα νὰ βαδίσῃ στὸν δρόμον τῆς «βασιλείας τοῦ ἐμπορεύματος» καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ «φυσικὸς τῆς δρόμος».

Πολὺ περισσότερο παρὰ ἀπέναντι σὲ τέτοια πολιτικὰ συστήματα, ἀπέναντι σ' αὐτὸν τὸν ἀπανθρωπισμὸ ὀρθώνεται ἡ ἐπαναστατικὴ κίνησις τῆς ὁποίας ὁ Μάϊος τοῦ 68, δὲν ἦταν παρὰ ἕνα ἐπεισόδιο. Ἐάν ἡ Εὐρώπη πού διαμορφώνεται δὲν δηλώσῃ ὅτι προετοιμάζει μίαν ἀνθρώπινη μοῖρα ἄλλη ἀπ' αὐτὴν τοῦ ματεριαλισμοῦ τοῦ ἐμπορεύματος, δὲν θὰ παρακινήσῃ, εἶναι θέθαιον, τὴν συγκατάθεσι πού τόσο ἔχει ἀνάγκη.

Διὰ νὰ μὴν εἶναι μόνον μίαν «Εὐρώπη τῶν ἐμπόρων», ἡ Εὐρώπη ἔχει ἀνάγκη τοῦ «συμπληρώματος τῆς ψυχῆς», ἔγραψαν αὐτὲς τὶς ἡμέρες, ἐπικαλούμενοι τὸν λόγον τοῦ Bergson. Ναί, εἶναι μάλιστα ἀνάγκη αὐτὸ «τὸ συμπλήρωμα τῆς ψυχῆς» νὰ ἐκφρασθῆ σὰν ζωντανὴ ἀπάντησις στὴν κρίσι τοῦ πολιτισμοῦ πού εὐρίσκεται στὴν καρδίαν τοῦ συγχρόνου δράματος.

JEAN DE FABRÈGUES

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΣΕΒΑΣΤΗΣ ΚΑΛΛΙΣΠΕΡΗ

Ὁφείλω χάριτας εἰς τοὺς κ.κ. Ν. Μαυρῆν, ἐξαίρετον ἱστοριοδίφην, Κ. Κουλόπουλον, ἔγκριτον δικηγόρον τῶν Ἀθηνῶν, τὴν Εἰρήνην Γαλανοῦ, διακεκριμένην λογοτέχνηδα, τὸν Γυμνασιάρχην Στ. Νυχᾶν, διότι μὲ πολλὴν προθυμίαν παρέσχον εἰς ἐμὲ πληροφορίας χρησίμους εἰς τὴν ἔρευνάν μου. Μὲ τὴν ἀνέλιξιν τῶν προσπαθειῶν μου εἶχον ἀντιληφθῆ, ὅτι τὸ θέμα «Σεβαστὴ Καλλισπέρη» ἐπέβαλλε προεκτάσεις, αἱ ὁποῖαι ὄφειλαν νὰ ἐρευνηθοῦν, διὰ νὰ ἀποδειχθῆ μὲ ἀδιάσειστα ἐπιχειρήματα, ὅτι ἡ Σεβαστὴ Καλλισπέρη εἶναι ὄχι μόνον ἕνας διανοούμενος, ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος ὀλκῆς, μὲ ἀξιοθαύμαστον ἀκτινοβολίαν, ἐκτεινομένην καὶ πέραν τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἕνα σύμβολον καὶ ὁδηγὸς ζωῆς.

Ὁ δικηγόρος κ. Κ. Κουλόπουλος, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐρεύνης μου ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν εἰς τὸ Περιοδικὸν «Ἀκτίνες» (Ἀπρίλιος 1971), ἐκθέτων στοιχεῖα ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος, τὰ ὁποῖα παραθέτω κατωτέρω:

«Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

Εἰς ὅσα ἔγραψεν ὁ ἀξιότιμος κ. Νικόλαος Πιζάνιας περὶ τῆς Σεβαστῆς Καλλισπέρη, ἃς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ προσθέσω ὀλίγα τινὰ πληροφοριακὰ στοιχεῖα.

Τὴν 4 Ἰουλίου 1953 ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις, εἰς ἡλικίαν 95 ἐτῶν, ἡ μεγάλη εὐεργέτις καὶ μεγάλη Ἑλληνίς, ἡ ἀείμνηστος Σεβαστὴ Καλλισπέρη, ἡ ὁποῖα ἐτίμησε τὴν Ἑλλάδα ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ.

Ὡς ἐπιθεωρήτρια τῶν δημοσίων θηλέων εἰσήγαγεν εἰς τὴν Παιδείαν πολ-

λὰς καινοτομίας καὶ πρώτη αὐτὴ εἰσηγήθη τὴν διδασκαλίαν τῶν γεωργικῶν μαθημάτων (σηροτροφίας, δενδροκομίας κ.λ.π.) εἰς τὰ Σχολεῖα. Ἐπίσης συνέστησε συσσίτια διὰ τὰ ἄπορα παιδιὰ καὶ δι' ἐράνων διένειμεν εἰς αὐτὰ ἐνδύματα καὶ ὑποδήματα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1906, ὅτε, κατόπιν προσκλήσεως τῶν Ἀμερικανικῶν Γυναικειῶν Ὁργανώσεων, μετέβη εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας Ἀμερικῆς καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸ ἐν Οὐάσιγκτῶνι συγκληθὲν συνέδριον γυναικῶν, ὡς ἐπίσημος ἐκπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος, διεκρίθη διὰ τὴν μεγάλην τῆς μόρφωσιν καὶ τὴν ἐτοιμότητα τοῦ πνεύματός της. Ὁ ἴδιος ὁ Πρόεδρος Θεόδωρος Ροῦσσελτ τὴν ἐτίμησεν ἰδιαιτέρως προσκαλέσας αὐτὴν εἰς τὸν Λευκὸν Οἶκον. Ὁ ἀμερικανικὸς τύπος ἔγραψε τότε διὰ τὴν Σεβαστὴν Καλλισπέρη:

«Μία ἐκ τῶν μάλιστα ἐπὶ διανοητικῇ ἀναπτύξει διακρινομένων γυναικῶν ἐν τῷ Συνεδρίῳ εἶναι ἡ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος Δίς Σ. Καλλισπέρη, ἥτις παρουσιάζει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὴν Ἀμερικανίδα Ἰωάνναν Ἄδαμς, τὴν περιφημον ἐργάτιδα τοῦ ἐν Σικάγῳ ἀνθρωπιστικοῦ οἴκου».

»Κατὰ τὸ ταξίδι της αὐτὸ εἰς τὴν Ἀμερικὴν περιώδευσεν 105 πόλεις, παντοῦ ὅπου ὑπῆρχον Ἕλληνες, καὶ ἔκαμε διαλέξεις παλλομένας ἀπὸ φλογερὸν πατριωτισμὸν.

»Ἡ Σεβαστὴ Καλλισπέρη διέθεσεν ὀλόκληρον τὴν ζωὴν της καὶ τὴν περιουσίαν της ὑπὲρ ἀγαθοεργῶν καὶ κοινωφελῶν σκοπῶν. Οὕτω ἐδώρησεν εἰς τὸν Δῆμον Χαλανδρίου, γήπεδον, ἐφ' οὗ τὰ

ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου, καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου τῆς ἕτερον γήπεδον πῆχ. τεκτ. τετραγ. 5.000, ἐφ' οὗ ἀνηγέρθη τὸ Γυμνάσιον ἀρρένων Χαλανδρίου, δεχθεῖσα τὰ συγχαρητήρια τοῦ τότε ὑπουργοῦ Παιδείας κ. Κ. Καλλιὰ. Ἄλλὰ ἡ κοινωφελῆς δράσις τῆς ἀειμνήστου Σεβ. Καλλισπέρη συνεχίζεται καὶ μετὰ τὸν θάνατόν της.

»Ὀνειρον τῆς ζωῆς τῆς ἦτο πάντοτε ἡ θελτώσις τῆς Παιδείας καὶ ἰδίως ἡ ἐκπαίδευσις καὶ θισοτική καὶ πνευματικὴ ἀνύψωσις τῆς Ἑλληνίδος, δι' ἣν διὰ τῆς διαθήκης τῆς κατέλιπεν ὅλην τὴν περιουσίαν της εἰς τὸ ἑλληνικὸν Δημόσιον πρὸς ἴδρυσιν ἐκπαιδευτικοῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ Ἰδρύματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἐθνικὸν Μορφωτήριον» μὲ σχολὴν θηλέων ὑπὸ τὸ ἰδιαίτερον ὄνομα «Ἡ Ἑλληνίς» διὰ τὴν δωρεὰν μὸρφωσιν τῶν Ἑλληνίδων. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν σχολὴν ταύτην γράφει εἰς τὴν διαθήκην της: «Νὰ ἐπιδικῶται ἐκπαίδευσις συνδύαζουσα ἰσορρόπως καὶ ἑναρμονίως τὸ ἰδεῶδες μὲ τὸ πρακτικόν, ἐκπαίδευσις συνισταμένη εἰς ἴσην καὶ ταυτόχρονον παροχὴν κλασσικῆς παιδείας, γεωργικῶν γνώσεων, ἰδίᾳ τῶν μᾶλλον ἀρμοζουσῶν εἰς τὴν γυναικειάν φύσιν καὶ δύναμιν, καὶ ἐπαγγελματικῶν ἐκ τῶν δυναμένων νὰ ἀσκῶνται ἐν τῷ οἴκῳ, καὶ εἰς τὴν ἐμφύτευσιν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν μαθητευομένων, διακαοῦς ἀγάπης τῆς ἀληθείας, τῆς θεοσεβείας καὶ τοῦ δικαίου, καὶ εἰς τὴν ἐνστάλαξιν τῆς αἰδοῦς, εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς εὐσυνειδησίας, τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ τῆς ἐργατικότητος, εἰς τὸν περιορισμὸν τοῦ ἐγωῖσμοῦ καὶ εἰς τὴν περιφρόνησιν τοῦ ταπεινοῦ συμφέροντος καὶ τῆς ἀπληστίας, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὑπερηφανεῖας καὶ ἀξιοπρεπειᾶς τῆς ψυχῆς, ἅμα δὲ καὶ τῆς εὐγενοῦς μετριοφροσύνης, ἀντὶ κόμπου καὶ ἀλαζονείας, εἰς τὴν ἀνασυγκρότησιν καὶ παγίωσιν χρηστῶν ἠθῶν καὶ εἰς τὸν περιμαζευμὸν τῆς γυναικός, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὰ στοιχεῖα τῆς ἔθνικῆς ἡμῶν ἀνυψώσεως».

Καὶ τὸ μὲν ἴδρυμα «Ἐθνικὸν Μορφωτήριον» συνεστήθη διὰ τοῦ 18-2/5-31955

Β.Δ., Ἡ Σχολὴ ὅμως δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ λειτουργήσῃ, διότι ἀνετράπησαν αἱ οἰκονομικαὶ προϋποθέσεις, ὅφ' ἃς εἶχε συνταχθῆ ἡ διαθήκη (κατὰ τὸ ἔτος 1937), λόγω τοῦ μεσολαβήσαντος πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς καὶ οὕτω παραμένει ἐκκρεμῆς ἡ ἐκλήρωσις τῆς θελήσεως τῆς διαθέτιδος.

»Ὁ Δῆμος Ἀθηναίων τιμῶν τὴν δρᾶσιν τοῦ πατρός της ἔδωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς μίαν ὁδὸν παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν. Ὁ ἀδελφός της Γεώργιος Καλλισπέρης διετέλεσεν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν δημοτικὸς σύμβουλος Ἀθηναίων, διακριθεὶς διὰ τὰς πρὸς τὸν Δῆμον ὑπηρεσίας του.

»Ἡ μεγάλη ὅμως αὕτη εὐεργέτις, μεγάλη Ἑλληνίς καὶ μεγάλη Ἀθηναία, μετὰ τὸν θάνατόν της δὲν εὗρε σπιθαμὴν γῆς τῶν Ἀθηνῶν διὰ νὰ στεγασθῆ, διότι ὁ οἰκογενειακὸς τάφος τοῦ Καλλισπέρη εἶχε παραχωρηθῆ εἰς τρίτον. Καὶ ἤδη εἰς τὸ πρῶτον Νεκροταφεῖον Ἀθηνῶν, Α' ζώνην, 2ον τμήμα, ὑπ' ἀριθμ. τάφου 282, εὐρίσκειται τάφος οἰκογενείας Γεωργίου Ν. Καρατζᾶ, ἐπ' αὐτοῦ δὲ σταυρὸς φέρων τὴν ἀναγραφήν: «Τὸν σταυρὸν τῆς ἡ οἰκογένεια Νικολάου Καλλισπέρη ἦρε καρτερικῶς, Νικόλαος, Μαριγώ, Σεβαστή, Γεώργιος, Ἐρασμία». Εἰς τὸν τάφον τοῦτον δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἐνταφιασθῆ ἡ Σεβαστή Καλλισπέρη, ὡς ἐπληροφορήθη. Τὴν ἀειμνήστον εἶχον γνωρίσει κατὰ τὰς δυσμὰς τοῦ θίου της, ὡς δικηγόρος της, καὶ συνέχισα νὰ παρέχω τὰς ὑπηρεσίας μου εἰς τὸ ὑπ' αὐτῆς συσταθὲν Ἰδρυμα».

Μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς

ΚΩΝΣΤ. Γ. ΚΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

Κύριον γνώρισμα τοῦ χαρακτήρος τῆς Σ. Καλλισπέρη ἦτο ἡ ἀπόλυτος συνέπεια μεταξὺ λόγων καὶ ἔργων' ἀντιλαμβάνεται τὴν ζωὴν ὡς συνεχῆ καὶ ἀμετακίνητον ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς' δὲν πρόκειται νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀμφιβολίαν καὶ τὴν δυσπιστίαν' ἡ πίστις αὐτῆς εἰς τὰ ἔθνικά μας ἰδεώδη εἶναι τὸ ὑπόβαθρον τοῦ πνευματικοῦ της κόσμου.

Ἐνα μειονέκτημα παρουσιάζει ἡ ζωὴ της, ἔζησε πολὺ, ὅταν ἐγνώρισε τὸ ἡμί-

φως του γήρατος, απέχωρησεν από τον στίβον της κοινωνικής ζωής, όπου η Σεβ. Καλλισπέρη ένεφανίζετο, διεκρίνετο και άνεδεικνύετο ως ή μάλλον εξέχουσα γυναικεία προσωπικότης των χρόνων εκείνων.

Έπί πολλά έτη έζη, χωρίς να της είναι δυνατόν να αναπτύξη οίανδήποτε δραστηριότητα, με τον τρόπον αυτόν έλησμονήθη και ήγνοήθη.

Ο τύπος των Άθηνών αντιπαρήλθε το γεγονός, πλην ελαχίστων περιπτώσεων. Είς τον «Καλυμνιακόν Παλμόν» (άρ. 1, περίοδος Β΄, σελ. 48-49) έδημοσίευσά ώρισμένας σκέψεις επί της παραδοξότητος της επί του θέματος της Καλλισπέρη τηρηθείσης σιγής τας άναδημοσιεύω:

«Προκαλεί έντύπωσιν το γεγονός, ότι είς την στήλην των κοινωνικών ειδήσεων των άθηναικών έφημερίδων δέν αναγγέλλεται ο θάνατος της Καλλισπέρη με την συνθησιμένη δημοσιογραφικήν μορφήν επικρατεί πλήρης σχεδόν έκλειψις. «Όταν ληφθῆ ύπ' όψιν ή προσωπικότης της Καλλισπέρη, περι την δρᾶσιν και τον δυναμισμόν της οποίας τόσος λόγος και τόσος θόρυθος ξγινεν, όχι μόνον έντός του έλλαδικού χώρου, αλλά και είς την Εύρώπην και την Άμερικήν, άπορεί διά την σιγήν, ή όποία έτηρήθη εκ μέρους του πνευματικού κόσμου της Έλλάδος διά τον θάνατον ένός τόσον εκλεκτού τέκνου της Πατρίδος.

Ποία εξήγησις ήμπορεί να δοθῆ είς αυτήν την παράλειψιν ύπάρχουν, καθώς φαίνεται, μερικά ελαφρυντικά:

1ον Η Καλλισπέρη είχε παύσει να μετέχη ενεργώς είς την κοινωνικήν και πνευματικήν ζωήν της Πατρίδος της διά μίαν μακράν περίοδον έτών, από του 1910 μέχρι του 1953, δηλαδή επί 43 όλόκληρα έτη.

2ον Από τους συγγενείς της δέν έπεδείχθη κανένα ενδιαφέρον διά την διατήρησιν της μνήμης της.

3ον Η Σεβαστή Καλλισπέρη δέν κατενοήθη, όσον έπρεπε, από τους συγχρόνους της πνευματικούς ανθρώπους. Ίσως κάποια ιδιορρυθμία, ή όποία την έχαρακτήριζε, να προεκάλεσε την έκου-

σίαν απομόνωσίν της. Ίσως ή παρρησία, με την όποίαν εξέφράζετο είς τον προφορικό λόγον, να έπέφεραν άντιδράσεις έγωϊστικού περιεχομένου, αί όποίαι να ώδήγησαν είς την πλήρη σχεδόν άποσιώπησιν του όνόματος και του έργου της.

Άλλά και εάν ύπάρχουν ελαφρυντικά διά το γεγονός, ότι άφέθη να επικαθήσθη πυκνόν στρώμα τέφρας είς την φλόγα του ψυχικού και πνευματικού δυναμισμού της, είναι έν τούτοις εκτός πάσης άμφιβολίας, ότι ο πνευματικός κόσμος της Έλλάδος και της ιδιαιτέρας της πατρίδος, της Καλύμνου, είναι εκθετος είς σοβαράς επικρίσεις διά την παρατηρηθείσαν σιγήν ή άγνοιαν, αί όποίαι έστρεψαν προς την άφάνειαν μίαν ύψικάρηνον δρῦν του πνεύματος και του ψυχικού σθένους».

Στοιχεία ζωηρού ενδιαφέροντος περιέχει και ή έφημερίς «Βήμα» (10 Ίουλίου 1953). Είς αυτήν άπαντώμεν μίαν νεκρολογία, την όποίαν παραθέτομεν κατωτέρω λόγω του ενδιαφέροντος, πού έχει:

«Μιά γυναίκα απέθανε προχθές είς θαύτατον γῆρας, είς ήλικίαν ένενήκοντα τεσσάρων έτών και έκηδεύθη όλως άθόρυθα. Η Σεβαστή Καλλισπέρη ύπήρξε μία πρωτοπόρος είς την γυναικείαν εκπαίδευσιν και πρόοδον.

Έγεννήθη είς τας Άθήνας το 1859. Τας πρώτας σπουδάς της διήνυσεν είς την Σχολήν της Χίλλ. Προς συμπλήρωσιν των σπουδών της άνεχώρησεν είς την Εύρώπην. Ήτο ή εποχή, κατά την όποίαν ήτο άδύνατον να γίνη δεκτή φοιτήτρια είς το Πανεπιστήμιον Άθηνών.

Είς την Σορβόνην προεκάλεσε την προσοχήν και τον θαυμασμόν των καθηγητών της, διότι μεταξύ έξήντα φοιτητών και φοιτητριών, πού διηγωνίσθησαν, έξήλθε πρώτη ή Έλληνίς Καλλισπέρη, τιμήσασα το έλληνικόν όνομα και την ιδικήν της προσωπικότητα. Έπιστρέψασα είς την Έλλάδα το 1891 διωρίσθη έκτακτος έπιθεωρήτρια των Παρθεναγωγείων του Κράτους.

Είς την θέσιν αυτήν ύπηρέτησεν επί

ἑνδεκα χρόνια ἀμισθί, ἀποζῶσα ἀπὸ τὰς εἰσπράξεις τῶν ἔργων της καὶ ἰδίως τοῦ βιβλίου της «Ἡρωίδες εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἱστορίαν». Τὸ ὄνομα τῆς Καλλισπέρη δὲν ἐθράδυνε νὰ γίνῃ γνωστὸν ἀνὰ τὸ πανελλήνιον μορφὴ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ κόσμου διακεκριμένη, ἀλλὰ καὶ γυναικεία προσωπικότης, ποὺ ἀνεμίχθη εἰς τοὺς ἀγῶνας πρὸς ὄλους τοὺς γυναικείους τομεῖς.

Τὸ 1906 μετέβη, κατόπιν προσκλήσεως, εἰς Ἀμερικὴν, ὅπου μετέσχεν εἰς τὸ ἐν Βοστώνῃ Συνέδριον τῆς εἰρήνης τῶν γυναικῶν ὄλων τῶν χωρῶν. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἀνέπτυξε μεγάλην δρασίαν, καὶ ἐθνικὴν καὶ πνευματικὴν. Ἰδρυσεν Ἱερὸν Λόχον τῶν γυναικῶν καὶ ἔδωσε πολλὰς πατριωτικὰς διαλέξεις.

»Ἐπιστρέψασα εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰργάσθη διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἐγχωρίας ὕφαντουργίας καὶ διὰ τὴν σηροτροφίαν. Ἰδρυσεν τὴν Ἐταιρείαν τῶν Κυριῶν καὶ κατόπιν Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων καὶ ἐργαστήρια εἰς Τήνον καὶ Μεσολόγγι. Θὰ παραμείνουν ἀλησμόνητοι αἱ θερμοὶ ἐκκλήσεις πρὸς ὄλας τὰς γυναῖκας ὄλου τοῦ κόσμου, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ πρὸς τὴν Βασιλίσαν Βικτωρίαν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τῶν Κρητῶν.

»Τὸ τελευταῖον τῆς ἔργων ὑπῆρξε τὸ «Ἀπονημονεῦματα καὶ Ὑποθήκαι». Ἀπὸ τὸ 1910 ἔπαυσε νὰ κινῆται πρὸς ἐπιτέλειαν ἀξιολόγου ἔργου. Ὑποβλήθη εἰς ἀπομόνωσιν, ἔζησε μέσα εἰς τὴν κατοικίαν της τὴν ἰδιόκτητον, τὴν ὁποίαν, κειμένην κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, κληροδοτεῖ εἰς τὸ Κράτος πρὸς ἀνέγερσιν σχολείου τῶν ἀπόρων κοριτσιῶν.

»Ὀλίγον ἰδιόρρυθμος, ἀλλὰ μέχρι θαυτάτου γήρατος, λησμονημένη ἴσως, ἔμεινε πιστὴ εἰς τὰ ὠραῖα καὶ εὐγενικὰ της ἰδεώδη».

Ἡ Σεβαστὴ Καλλισπέρη, πρὸς ὑλοποίησιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ καὶ μορφωτικοῦ τῆς ἔργου, ἠθέλησε νὰ συστήσῃ ἐκπαιδευτικὸν καὶ φιλανθρωπικὸν ἴδρυμα εἰς τὰς Ἀθήνας, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἐθνικὸν Μορφωτήριον». Τὰ περὶ συστάσεως τοιοῦτου ἴδρύματος περιλαμβάνονται εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 54 - τεύχος Α'

τῆς 5ης Μαρτίου 1955, ποὺ ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς:

Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως
τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος
5 Μαρτίου 1955 - τεύχ. Α', ἀρ. φύλ. 54.

Περὶ ἐγκρίσεως συστάσεως ἐκπαιδευτικοῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ ἴδρύματος ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἐθνικὸν Μορφωτήριον» εἰς μνήμην τῶν ἀποβιωσάντων Γεωργίου καὶ Ἐρασμίας Νικ. Καλλισπέρη.

Παῦλος

Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει: 1) Τὰ ἄρθρα 108 καὶ 110 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, 2) τὰ ἄρθρα 95 καὶ 98 τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 2039/1939, 3) τὴν ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου 1955 σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Συμβουλίου Κληροδοτημάτων, προτάσει τῶν ἡμετέρων ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἱεροσκευμάτων Ὑπουργῶν, ἀπεφασίσασμεν καὶ διατάσσομεν:

Ἄρθρον μόνον

Ἐγκρίνεται ἡ σύστασις τοῦ διὰ τῶν ἀπὸ 6-12-37 καὶ ἀπὸ 30-11-50 μουσικῶν διαθηκῶν τῆς ἀποβιώσεως Σεβαστ. Νικ. Καλλισπέρη, δημοσιευθεισῶν ὑπὸ τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν κατὰ τὴν συνεδρίασιν αὐτοῦ τῆς 20 Ἰουλίου 1953, ἰδρυθέντος ἐκπαιδευτικοῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ ἴδρύματος ἐν Ἀθήναις, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἐθνικὸν Μορφωτήριον» εἰς μνήμην τῶν ἀποβιωσάντων ἀδελφῶν της Γεωργίου καὶ Ἐρασμίας Νικ. Καλλισπέρη, περιλαμβάνοντος δυὸ τμήματα, ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν ἐπωνυμίαν: 1) Σχολὴ θηλέων «Ἑλληνίς» καὶ 2) Σύλλογος «Ὁ Ἑλικῶν».

Εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἱεροσκευμάτων Ὑπουργοὺς ἀνατίθεμεν τὴν δημοσίευσιν καὶ ἐκτέλεισιν τοῦ παρόντος Διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 18 Φεβρουαρίου 1955

Παῦλος

Β'.

Οἱ Ὑπουργοί

Ν. ΠΙΖΑΝΙΑΣ

ΑΚΤΙΝΕΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1974

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΣ

Σχετικά με πράγματα τόσο ποικίλα, όσο το διαζύγιο, ο περιορισμός των γεννήσεων, τα αντισυλληπτικά μέσα, ή έκτρωσις, ακολουθούμε και διαβάζουμε αυτή τη στιγμή πολλές σκέψεις γύρω από τη σεξουαλικότητα. Καταλήγουν στο τέλος να παρουσιάζουν αυτή τη σεξουαλικότητα σαν να υπάρχει χωριστά, έξω σχεδόν από τους ανθρώπους που την ζουν. "Η, εμφανίζεται σαν ένας όρισμένος τομέας της ύπαρξεως — ο σημαντικότερος — χωρίς συνάφεια με τα υπόλοιπα. Και απαιτούν από την Έκκλησία να εκφρασθή μ' έναν καθαρό κανονισμό για το τί είναι καλό και τί όχι.

Από τη στιγμή που μιλάμε για σεξουαλικότητα, πρέπει να διερωτηθούμε, επίσης, για τη σεξουαλικότητα τίνος μιλάμε, πώς αυτή ή σεξουαλικότης συνδέεται με ολόκληρη τη ζωή του ανθρώπου και σε ποιά ηθική προοπτική την κατατάσσουμε. Θα θέλαμε ν' απαντήσουμε εδώ σ' αυτά τα τρία ερωτήματα.

Η διεύθυνσις ενός γυμνασίου Οηλέων έπρότεινε, πριν λίγα χρόνια, στις 250 μαθήτριες της τελευταίας τάξεως, μία σειρά τριών συναντήσεων με θέμα τη σεξουαλικότητα. 40 μαθήτριες προσήλθαν στην πρώτη, και καθώς δέν υπήρχαν παρά 13 στη δεύτερη, ή τρίτη έματαιώθη.

Έχοντας την ευκαιρία να σκεφθώ γι' αυτήν την άποτυχία με πολλούς από τους ενδιαφερομένους, τους ρώτησα σε τί την απέδιδαν. Κατ' αρχήν στο γεγονός ότι στην τελευταία τάξη «είναι λίγο άργά». 'Αλλ' αυτό δέν εξηγούσε παρά μόνον το 40 από 250, όχι το πέρασμα από το 40 στο 13, έπειτα στο 0. 'Ο ίδιος λόγος φάνηκε να είναι ή αιτία της απογοητεύσεως πολλών από το φίλμ «'Ολγα»: δέν γινόταν εκεί λόγος παρά για τη λειτουργία των όργα-

νων. 'Ανατομία, φυσιολογία. Ήταν ήδη γνωστά; Ήταν κυρίως χωρίς ενδιαφέρον, διότι αυτό «δέν ήταν ή ζωή».

Στο φίλμ «'Ολγα», ο σύζυγος-πατέρας στην πραγματικότητα είναι άπών και ή λέξις αγάπη δέν προφέρεται καν. Λοιπόν, σε ποιόν απευθύνεται και περι τίνος όμιλεί; Όμιλεί για όργανα αναπαραγωγής, τα όργανα των αισθήσεων που συντονίζονται από τον εγκέφαλο. Ποιά ζώντα «πρόσωπα» θα μπορούσε ν' άφορα αυτό;

Για ποιόν άνθρωπο πρόκειται;

'Αντίθετα, είδα να προσφέρεται στους νέους ένα πολύ τεχνικό φίλμ για τον τοκετό, και ένεθουσίασε όλους χωρίς να τραυματίζη κανέναν, διότι ο δημιουργός του, ιατρός-γυναικολόγος, άρχισε να όμιλη είκοσι λεπτά για την ανθρώπινη αγάπη και για την ίσοροπία των δύο στην άρμονία του ζεύγους, πριν να περάση στο φίλμ' και διότι ή παρουσία του συζύγου-πατέρα σ' ολόκληρο το φίλμ καθιστούσε φανερή και έχρωμάτιζε θαυμάσια μία ζωντανή αγάπη, φτιαγμένη από προσοχή, άμοιβαία τρυφερότητα, παραίτησι από το εγώ, φροντίδα για τον άλλον, συναισθηματική θερμή, έρωτική έκφρασι, έσωτερικές στάσεις, άνοιγμα στο μυστήριο του καθενός από τους δύο, του ζεύγους, όπως και της δωρεάς της ζωής.

'Ο λόγος για την σεξουαλικότητα δέν μπορεί να γίνεται ουδέτερα, σαν να έπρόκειτο για ένα αντικείμενο προς περιγραφήν: ο άνθρωπος δέν είναι δυνατόν ν' άναγεται σ' έναν φυσιολογικό μηχανισμό, έστω και συναρμολογημένο με μεγαλοφνία. Όταν πρόκειται για τη σεξουαλικότητα, δέν

μπορούμε να μη θέτουμε τὸ ἐρώτημα: σεξουαλικότητα τίνας;

Εἶναι ἀδύνατο νὰ λέγουμε ὀτιδήποτε γιὰ τὴ σεξουαλικότητα χωρὶς ν' ἀποδεχόμεστε ἕναν τρόπο τοῦ νὰ βλέπουμε τὸν ἄνθρωπο, μία «ἀνθρωπολογία». Καί, ὅπως στὴν πολιτική, τὸ χειρότερο εἶναι ἴσως τὸ νὰ μὴ τὸ κάνουμε. Διότι, τὸ ν' ἀπομακρύνουμε κάθε ἰδέα περὶ τοῦ ἀνθρώπου γιὰ νὰ μιλήσουμε γιὰ τὴ σεξουαλικότητα, δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ μιλάμε γιὰ τὴ σεξουαλικότητα τοῦ ἀνθρώπινου ὄντος ὑποβιβασμένου στὴ λειτουργία τοῦ ἐγκεφάλου, τῆς ἀναπαραγωγῆς, τῆς πέψεως... Αὐτὴ εἶναι ἴσως ἡ χειρότερη ἰδέα ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχη κανεὶς γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

Γιὰ τὸν πιστό, ὁ λόγος ποὺ ξεπερνᾷ ὅλους τοὺς ἄλλους σχετικὰ μετὰ τὴ σεξουαλικότητα, εἶναι ἡ ἴδια ἡ σχέση, στὴν ὁποία μᾶς καλεῖ ὁ Χριστός· μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι ἐκεῖνο ποὺ κάνει τὸν ἄνθρωπο εἶναι τὸ νὰ ἔχη κληθῆ στὴν ἐνότητα μετὰ τὸ Θεό, ποὺ εἶναι ἀγάπη.

Θὰ εἰποῦν ὅτι μπορούμε ἐν τούτοις νὰ μιλάμε γιὰ σεξουαλικότητα χωρὶς νὰ ἀναμινύουμε ἐκεῖ τὸ Θεό! Εἶσθε πολὺ βέβαιος γι' αὐτό; Καί ἀπὸ ποῦ προέρχεται αὐτὴ ἡ ἔνστασις; Ἄν πρόκειται γιὰ τὴν σεξουαλικότητα κάποιου ποὺ εὐρίσκεται σ' ἐπαφή μετὰ τὸ Θεό, θὰ ἦταν ἀνησυχητικὸ ἂν δὲν γίνῃ λόγος γι' αὐτὸ κι' ἂν δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν. Διότι ὅλα συνδέονται στὸν ἄνθρωπο: τὸ σῶμα, τὸ αἶσθημα, ἡ ψυχὴ, τὸ συναίσθημα, ἡ διάνοια, ἡ θέλησις, ἡ κοινωνικότης, τὸ πνεῦμα δὲν εἶναι παρὰ ἀξεχώριστες ὀψεις τῆς ζωῆς τοῦ ἰδίου ἀνθρώπου. Αὐτὸ ἐπιβεβαιώνουν οἱ ἐπιστήμες τοῦ ἀνθρώπου, οἱ πιὸ σύγχρονες. Αὐτὸ δὲν παύει νὰ ἐπιβεβαιώνῃ ὀλόκληρη παράδοσι ἀπὸ πολλὰς χιλιετιδίδες.

Ἡ Βίβλος δὲν παύει, ἐλέγαμε, νὰ θεβαιώνῃ τὴν ἐνότητα τοῦ ἀνθρώπου. Στὶς διηγῆσεις τῆς δημιουργίας, βλέπουμε τὸ Θεὸ στὴν ἀρχὴ «ὀλόκληρου τοῦ ἀνθρώπου»: τὸ σῶμα βγαλμένο ἀπὸ τὴ γῆ, τὸ πνεῦμα ἐμφυσημένο ἀπὸ τὸ Θεό, τὴ σεξουαλικότητα μετὰ τὸ νὰ εἶναι κανεὶς ἄνδρας ἢ γυναίκα, τὸ ὅλον κατ' εἰκόνα τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ, σὲ σχέσι μετὰ τὸ Θεὸ ποὺ ὀμιλεῖ στὸ ζεῦγος καὶ τὸ εἰσάγει στὸν κόσμον Του. «Καὶ ὁ Θεὸς εἶδεν ὅτι ὅλα ἦσαν καλά».

Θρησκεία τῆς δημιουργίας τοῦ ὅλου ἀπὸ τὸ Θεό, ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἐπίσης ἡ θρησκεία τῆς ἐνσαρκώσεως: ὁ Θεὸς γίνεται ἄνθρωπος, παίρνοντας καὶ δεχόμενος τὰ πάντα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Καί, ἀντίθετα μ' αὐτὸ ποὺ ὀρισμένοι μπόρεσαν νὰ ἰσχυρισθοῦν, τίποτε δὲν ἐπιτρέπει νὰ σκεπτόμαστε ὅτι «ὁ καρπὸς τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ» ἦταν δυνατόν νὰ ὑποκρούτῃ κάτι ποὺ νὰ ἔχη σχέσι μετὰ τὴν σεξουαλικότητα. Ἀντιθέτως ἡ ἀπήχησις τῆς ἁμαρτίας γίνεται αἰσθητὴ σ' ὀλόκληρο τὸν ἄνθρωπο, σχεδὸν στὴν ἀνικανότητά του ν' ἀγαπᾷ πλήρως, ποὺ ψευδίζει τὶς σχέσεις μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ὅπως καὶ μεταξὺ γονέων καὶ παιδιῶν καὶ μεταξὺ ἀδελφῶν (βλέπε τὸν Κάιν καὶ τὸν Ἄβελ). Θὰ πρέπη λοιπὸν νὰ ὑπολογίζουμε τὴν ἁμαρτία, ἂν θέλωμε νὰ μιλήσουμε γιὰ τὴν σεξουαλικότητα.

Θρησκεία τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς τελικῆς ἀναστάσεως, ὁ Χριστιανισμὸς ἐξακολουθεῖ νὰ θεβαιώνῃ μετὰ ὅλο του τὸ δόγμα καὶ ὅλη του τὴν πρᾶξι (παρὰ τὶς συνεχεῖς ἐμφανίσεις τοῦ δυαλισμοῦ ποὺ ἐσημείωσε τὴν ἱστορία του μετὰ ποικίλες αἱρέσεις), τὴ βασικὴ ἐνότητα τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος παρὰ τὶς διάφορες ὀψεις τῆς καὶ τοὺς διαδοχικοὺς τρόπους τῆς νὰ εὐρίσκεται σὲ σχέσι μετὰ τὸ Θεὸ καὶ ὀλόκληρο τὸ σύμπαν.

Ὁργανωμένη καὶ ἱεραρχημένη ἐνότης.

Ἡ χριστιανικὴ παράδοσις θέτει λοιπὸν κατ' ἀρχὴν τὸν τόνο στὴν ἐνότητα αὐτοῦ ποὺ θὰ ὀνομάζουμε «ἀνθρώπινο σύνολο». Ἄλλὰ δὲν ἔχει τὴν ἀφέλεια νὰ πιστεῖται ὅτι τὸ πᾶν σ' αὐτὴ τὴν ἐνότητα εἶναι ὀριστικὸ ἢ καὶ ἀφωμοιωμένο. Ὁχι. Θὰ διακρίνωμε διάφορες ὀψεις, λειτουργίες, πεδία. Οἱ ποικίλες τάσεις τῆς προσωπικότητος κατὰ κάποιον τρόπο εἶναι ὀργανωμένες καὶ πλεγμένες σ' ἕνα πλέγμα προσανατολισμένο ἀπὸ ἕνα νόημα καὶ πρὸς ἕνα νόημα. Ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἐνότης μετὰ τὸ Θεό, ποὺ ἐπιτυγχάνεται μετὰ τὴν ἀλληλοβοήθεια ὄλων. Αὐτὸ ἀπαιτεῖ ὅτι ὀποιαδήποτε τάσις—καλὴ ἐν ἑαυτῇ, ἄς τὸ ὑπενθυ-

μίσωμε—δὲν ἀσκειῖται ὀπωσδήποτε, ὀποτε-
δήποτε, κάνοντας ὀτιδήποτε. «Ὁ Θεὸς ἔθε-
σε τὸν ἄνθρωπο στὰ χέρια τῆς βουλῆς Του»,
λέγει ἡ Βίβλος. Διάνοια καὶ βούλησις εἶναι
ἐκεῖ γιὰ νὰ κατευθύνουν πρὸς τὴν καλὴ ἔν-
νοια καὶ νὰ κυβερνοῦν ὅσον εἶναι δυνα-
τὸν δλόκληρο τὸ σύνολο, κάτω ἀπὸ τὴν
εἰσήγησι τοῦ Πνεύματος ποῦ εἶναι ὁ ἴδιος
ὁ Θεός.

Ἴδου διατί, ὅταν τὸ σῶμα, ἡ φύσις, θέ-
τη ἓνα ἐρώτημα, ἡ ἀπάντησις θὰ εἶναι
πάντοτε καὶ κατ' ἀρχὴν πνευματικῆς τάξε-
ως. Σκοπῖμος παίρνω ἓνα παράδειγμα ἀπὸ
τὸ πεδίο τῆς σεξουαλικότητος: τὸν ἔλεγχο
τῶν γεννήσεων. Ἡ λύσις δὲν θὰ εἶναι πρά-
γματι τῆς τάξεως ἑνὸς μηχανικοῦ ἢ θερα-
πειτικοῦ ἀντισυλληπτικοῦ μέσου. Πρόκειται
γιὰ τὴν φυσιολογία προσώπων ποῦ ἔχουν
δεσμευθῆ τὸ ἓνα ἀπέναντι τοῦ ἄλλου, καὶ
μαζί, μὲ τοὺς ἄλλους ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ.
Ἡ λύσις θὰ εἶναι πάντοτε καὶ κατ' ἀρχὴν
πνευματικῆ. Στὸ τέλος τὸ ζεῦγος θὰ πρέ-
πη ν' ἀποφασίση γι' αὐτὸ ποῦ ἐπιτρέπει
καλύτερα τὴν ἄνθησι καθενὸς ἀπὸ τοὺς
δύο καὶ τὴν ἁρμονικὴ ἰσορροπία του μ ἑ-
χ ρ ι σ τ ῆ σ χ ἔ σ ι μ ἔ τ ὸ Θ ε ὸ.
Ἴσως ἡ λύσις ποῦ θὰ εὑρεθῆ θὰ εἶναι
ἀπογοητευτικῆ, προσωρινῆ, στὰ μάτια μιᾶς
ζωντανῆς καὶ ἀπαιτητικῆς ἀγάπης, ἐνῶ
θὰ φαίνεται ἀπὸ τὶς περισσότερες «ἀσφα-
λεῖς» στὸ φυσιολογικὸ πεδίο. Ἀλλά, νὰ
ποῦ μπήκαμε σὲ σκέψεις ἠθικῆς τάξεως
χωρὶς νὰ καθορίσωμε τί εἶναι καλὸ ἢ κα-
κό, ἐπιτετραμμένο ἢ ἀτηγορευμένο, καὶ
ὀρισμένοι διερωτῶνται ἴσως ποῦ πηγαί-
νομε.

Τὸ αἴτημα μιᾶς ζωντανῆς ἀγάπης.

Διότι πολλοὶ εὔχονται ἓνα σαφῆ κανο-
νισμό, ποῦ νὰ προσφέρῃ ἡ Ἐκκλησία, νὰ
εἰπῆ τί ἀκριβῶς εἶναι. Θὰ ἦταν βολικὸ
ἂν εἶχαμε ἓνα κανονισμό ποῦ, προβλέπον-
τας ὄλες τὶς περιπτώσεις, νὰ ἐπιτρέπη νὰ
μποροῦμε νὰ λέγωμε ὅτι καλὰ κάναμε...
νὰ ἐπιτρέπη ν' ἀπαιτοῦμε τροποποιήσεις
γιὰ νὰ εἴμαστε περισσότερο ἀσφαλισμέ-
νοι. Θὰ ἦταν πολὺ βολικὸ. Ἀλλά, θὰ ἦταν
ἀκόμη ἀνθρώπινο; Φαίνεται ὀπωσδήποτε
ὅτι, στὸ τέλος, θὰ ἦταν τὸ ἀντίθετο αὐ-
τοῦ ποῦ λέγει τὸ Εὐαγγέλιο.

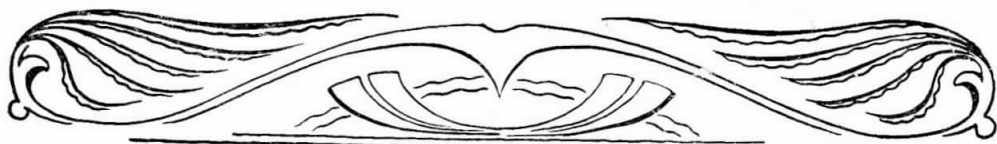
Ὁ Χριστὸς δὲν παύει νὰ μάχεται ἑναν-
τίον αὐτῆς τῆς πνευματικῆς ἀρρώστιας ποῦ
εἶναι τὸ «νὰ θέτωμε νόμους». Τὸ νὰ ἔχη
συναντήσε κανεὶς τὸ Χριστὸ σημαίνει νὰ
Τὸν ὀπολογίῃ ὀπολογίζοντας σ' Αὐτόν —
νὰ ζῆ τὴν πίστι του —, ἐπισύρει ἀσφαλῶς
ὀρισμένον τρόπο νὰ βλέπη τὰ πράγματα
καὶ νὰ συμπεριφέρεται, ἀλλὰ ἐν ἐλευθε-
ρία, τελείως ἔξω ἀπὸ τὸν κλοιὸ ὀποιοῦδῆ-
ποτε νόμου. Πρέπει λοιπὸν μαζὶ μὲ τὸ
Χριστὸ νὰ θεραπεύωμε τὴν ἠθικὴ τῆς ἀρ-
ρώστιας τοῦ «νόμου» καὶ νὰ διαβάζωμε
τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ κάτω ἀπὸ τὸ φῶς
τοῦ αἰτήματος μιᾶς ζωντανῆς ἀγάπης ποῦ
ἐννοοῦσε ἡ πρώτη ἐντολή: «Ἀγαπήσεῖς
Κύριον τὸν Θεόν σου...». Ἐκεῖνης ποῦ ὁ
Χριστὸς καθώρισε δίνοντας τὴν «καινὴν
ἐντολήν» Του: «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους ὡς καὶ
ἐγὼ ὑμᾶς ἠγάπησα».

Τὸ «οὐ φονεύσεῖς», κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ
φῶς παρουσιάζεται σὰν μία κλήσις. Ὁ
λαὸς τοῦ Θεοῦ ἀπεῖχε, ἀλλοίμονο! πολὺ
ἀπὸ τοῦ νὰ μορῆ ν' ἀνταποκριθῆ σ' αὐτὴ
τὴν ἀπαιτητικὴ κλήσι, αὐτὸς ὁ λαὸς τοῦ
ὀποίου ἡ ἱστορία εἶναι σημαδεμένη μὲ
πτώματα σ' ὄλη τὴν ἔκτασι τῆς Βίβλου.
Καὶ μεῖς οἱ ἴδιοι... πόση καθυστέρησι ἔχομε
σ' αὐτὸ τὸ αἴτημα! Ὁ φόνος θὰ εἶναι πάν-
τοτε φόνος, εἴτε εἶναι νόμιμος ἄμυνα εἴτε
ὄχι, λίγο ἐνωρίτερα ἢ λίγο ἀργότερα, τό-
τε, ἂς μὴ ζητᾶμε τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἢ
τῆς Ἐκκλησίας γιὰ νὰ φονεύωμε μὲ ἡσυ-
χη συνείδησι. Θὰ ἦταν καλύτερα ν' ἀνα-
γνωρίζαμε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἴμα-
στε ἁμαρτωλοὶ — ἀκόμη κι ὅταν δὲν μπο-
ροῦμε νὰ κάνωμε διαφορετικά.

Ἔρχεται νὰ καλέση, νὰ ὀδηγήσῃ, νὰ
δώσῃ ὄθησι. Φέρει ἓνα φῶς, καὶ κυρίως
μία δύναμι, ἓνα ζωντανὸ δυναμισμό σ'
ἐκεῖνον ποῦ Τὸν δέχεται μὲ πίστι. Ἄν μι-
λᾶμε γιὰ «Νόμο τοῦ Κυρίου», δὲν μπο-
ροῦμε μὲ κανένα τρόπο νὰ τὸν συγκρίνωμε
μὲ τοὺς στατικoὺς, δικονομικοὺς νόμους
τοῦ ἀστικοῦ κώδικος. Πρόκειται γιὰ μία
κλήσι ν' ἀγαπᾶμε περισσότερο, μέχρι θυ-
σίας τοῦ ἑαυτοῦ μας ὀπως ὁ Κύριος καὶ
μαζὶ Του. Εἶναι τὸ αἴτημα μιᾶς ζωντανῆς
ἀγάπης ποῦ μᾶς δίδει ὁ ἴδιος γιὰ νὰ ζοῦμε.

PIERRE JOLY

ΜΗ ΣΚΕΦΤΕΙΣ ΠΩΣ ΕΙΝ' ΑΡΓΑ

«ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη».

ΕΠΙΤΟΜΗ ΚΟΣΜΟΘΕΩΡΙΑ(*)

Σκέφτηκες ποτέ ἀδερφέ μου
γιὰ ποιά αἰτία καὶ σκοπὸ
βρεθήκαμ' ὅλοι ἐδῶ κάτω
σ' ἓνα καθημερινὸ ποδοβολητό;

Σκέφθηκες ποτέ ἀκόμα
πὼς κάποια μέρα σὺ κι ἐγὼ
θὲ νὰ βადίσουμ' ἓνα δρόμο
ἀγύριστο καὶ μακρυνό;

Ἐκεῖ δὲν θάβρῃς πανδοχεῖο,
χάνι ἢ ξενοδοχεῖο
γιὰ ν' ἀλλάξεις, νὰ πλυθεῖς
πρὶν στὸ Παλάτι ἐμφανιστεῖς.

Ὅ,τι ἔχεις πάρει μαζὺ σου
πρέπει νὰ εἶναι ἀρκετὸ
γιὰ νὰ σὲ παραστήσει
ἀξιότιμο, διαλεχτό.

Μὴ γελαστεῖς πὼς ἢ στιγμή
θ' ἀργήσῃ τάχα γιὰ νὰ ρθεῖ.
Ὅσο σοφὸς καὶ ἂν σταθεῖς
σὲ τοῦτο ἄμαθος θὰ βρεῖς.

(*) Ὁ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκδόσεως τῶν «Ἀκτίνων» συνεργάτης μας κ. Ἀθανάσιος Π. Καραντώνης προσφέρει σήμερα εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας καὶ τὸ δεῦτερον μέρος, εἰς στίχους, τῆς πνευματικῆς του πείρας εἰς μίαν ζωὴν ἀγώνων, μόχθου καὶ θυσιῶν διὰ τὴν προκοπὴν τοῦ χριστιανικοῦ ἔργου εἰς τὴν πατρίδα μας. Τὸ πρῶτον μέρος, μὲ τίτλον «Στῆς ζωῆς τὸ μονοπάτι» εἶχε δημοσιευθῆ εἰς τὰς «Ἀκτίνας» (Ἰούνιος 1974). Καὶ τὰ δύο μαζὺ ἀποτελοῦν μίαν ἐνθάρρυνσιν διὰ τοὺς παλαιότερους καὶ μίαν πρόσκλησιν διὰ τὴν νέαν γενεάν.

Δὲν σκοπεύω νὰ σὲ φοβίσω,
πόθος μου εἶν' νὰ σὲ βοηθήσω.
Οὔτε στὰ λέω γιὰ νὰ καρῶνεις
καὶ νὰ πάψεις νὰ ιδρώνεις.

Κάτι πιὸ καλοὶ ἀπὸ μένα(!)
(καὶ γιὰτ' ὄχι κι' ἀπὸ σένα;(!)
εἶχαν χέρια ροζιασμένα,
ἀπ' τὸ σκοινὶ ἢ ἀπ' τὸ σκεπάρνι
τὸ πριόνι καὶ τὴν πλάνη.

Ὡστε καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο
καὶ τὰ δύο κουπιὰ μαζὺ
γιὰ νὰ τρέχει σβέλτα ἢ βάρκα
σὰν διαβατάρικο πουλί.

Μὴ διστάσεις γιὰ ν' ἀρχίσεις
μὴ σκεφτεῖς πὼς εἶν' ἀργά,
ἴλεως εἶν' ὁ Δεσπότης
καὶ μ' ὀλόχρυση καρδιά.

Δέχεται τὸν πρωτολάτη
μὰ καὶ τὸ στερνὸ ἐργάτη
καὶ τὸν πρῶτο ἀνταμείβει
καὶ τὸν ὕστερο ἱκανοποιεῖ,

Εἶν' ἐκεῖνος πὸν γυρίζει
σὲ βουνὰ καὶ σὲ πλαγιές
ὥσπου νάβρῃ τὸ χαμένο
πρόβατο μέσ' τσ' ἀγκαθιές.

Ἀρχίσε λοιπὸν ἀμέσως τώρα
μὴν ἀναβάλλεις γι' ἄλλη ὥρα.
σκέψου εἶν' ἱερὴ ἢ στιγμή
κι' ἀρχίσε μὲ προσευχή.

Ἄνοιξέ του τὴν καρδιά σου
πές του ὅ,τι σ' ἀπασχολεῖ
καὶ νὰ εἶσαι πεπεισμένος
ὅτι θ' ἀνταποκριθεῖ.

Φυσικὰ μὲ τὸ δικό του τρόπο·
Αὐτὸς ξέρει τί σ' ὠφελεῖ
καὶ ποτὲ δὲν θὰ σοῦ δώσει
ὅ,τι σὲ κακὸ θὰ βγεῖ.

Ἄκόμα κι' ἂν αὐτὸ πὸν θέλεις
εἶναι ἅγιο κι' ἱερὸ
ἔσὺ δὲν μπορεῖς νὰ ξέρεις
τὸν κατάλληλο καιρὸ.

Καὶ μιὰ τελευταία λέξι
μ' ἔννοια πρωταρχική·
πρὶν προσευχηθεῖς καὶ γι' ἄλλους
μὴ σταματήσεις τὴν προσευχή.

Γιατὶ ὁ Συνομιλητὴς σου
δουλεύει σὲ πλάνο πολὺ εὐρὺ
κι' ἐνῶ νοιάζεται γιὰ καθένα
στοχάζεται κι' ὅλη τὴ γῆ.

Γίνε λοιπὸν μιμητὴς Ἐκείνου·
ἀφοῦ ἀνέβη στὸ σταυρὸ
ἀπ' ἀγάπη γιὰ ὅλον τὸν κόσμον
ἀγαθὸ καὶ πονηρὸ.

**

Μὲ τῆς προσευχῆς τὸ ὄπλο
μὴ φοβᾶσαι πιά τις μάχες,
γιατὶ στὸ πλευρό σου θ' ἄχεις
καὶ Ἀγγέλους πολεμάρχους.

Αὐτοὶ γνωρίζουν καὶ κατέχουν
τοῦ πονηροῦ τις μηχανές,
αἰῶνες τώρα τις διαλύουν
κι' ὄχι σήμερον καὶ χτές.

Κι' ἂν ἀκόμα μέσ' τις νίκες
θ' ἄχεις καὶ κάμποσες ἦττες
τράβα μπρὸς καὶ μὴ φοβᾶσαι
λιποτάχτης νὰ μὴν εἶσαι.

Ὅταν ἦσουναι παιδάκι
ἔτρεχες πάντα στὴ μητέρα,
τώρα πὸν ἐνηλικιώθης
θὰ προστρέχεις στὸν Πατέρα.

Θὰ σοῦ γαίνει τις πληγές σου
καὶ θὰ σὲ παρηγορεῖ
καὶ μὲ τὸν ἅγιο λόγο του
θὰ σὲ καθοδηγεῖ.

**

Ἄρχισε λοιπὸν τὴν κάθε μέρα
μ' ἓνα ἐγκάρδιο καλημέρα
σὲ μεγάλους καὶ μικρούς,
σ' ἀγραμμάτους καὶ σοφούς.

Δείχνε τὴν ἐχτίμησί σου
σ' ἐπισήμους καὶ τρανοὺς
καὶ ποτὲ μὴ περιφρόνει
τοὺς φτωχοὺς καὶ ταπεινοὺς.

Σκόρπα γύρω καλοσύνη
συμπόνια καὶ παρηγοριά,
δίνε θάρρος καὶ ἐλπίδα,
χαῖρε στοῦ ἄλλου τὴ χαρά.

Φρόντιζε ὅσους σὲ δουλεύουν,
πλήρωνε τὸ δίκαιο μισθὸ
καὶ γιὰ νὰ μὴ βαρυνγομίζουν,
νᾶναι τὸ μεροδοῦλι ἀρκετό.

Εὐεργέταγε κι' ἂν δὲν σ' εὐεργε-
τᾶνε,
ἀγάπαγε κι' ἂν δὲν σ' ἀγαπᾶνε,
μὴ ζητᾶς τοῦ ἄλλου τὸ κακό,
σκέφτηκες τί τρομερὸ εἶν' αὐτό;

Κι' ἂν ἀπὸ φυσικό σου εἶσαι
θυμώδης
μετάνιωνε κάθε φορά·
κι' ἔτσι σιγὰ καὶ μὲ τὸ χρόνο
θ' ἀλλάξεις συμπεριφορὰ.

**

Ἄνοιγε τὴν πόρτα σου
σ' ὅσους τὴ χτυπᾶνε
καὶ δίν' ὅ,τι μπορεῖς
ἀπ' ὅσα σοῦ ζητᾶνε.

Μὴ φοβᾶσαι δὲν φτωχαίνεις
αἰῶνων πείρα μαρτυρεῖ
πὼς ὅ,τι δώσης ἀπ' τὰ δικά σου
πολλαπλάσιο θὰ σοῦ δοθῇ.

Ξεπέρασε τή δυσκολία
ἀρχίζοντας ἀπ' τὰ ἀπλά,
ἕνα ποτῆρι νερό φτάνει
ἀλλὰ προχώρα σιγά-σιγά.

Κι' ἔχε πάντοτε στό νοῦ σου
μπᾶς κι' ἀπογοητευθείς,
πῶς ἐκτός ἀπό ἐξαιρέσεις
δύσκολο εἶναι νὰ ἔρθεῖς
μονομιᾶς καί μ' ἕνα σάλτο
στήν κορφή τῆς ἀρετῆς.

Ἐσὺ μόνο μὴ σταματήσεις
τῆς ἀνόδου τὴν προσπάθεια
κι' ἂν ὡς τὴν κορφή δὲν φτάσεις
θὰ σὲ φτάσει τοῦ Θεοῦ ἡ συμπάθεια.

Αὐτὸς ἔχει δικό του τρόπο
νὰ ἐκτιμᾷει καὶ νὰ κρίνει
μὲ τὸ νὰ τιμᾷ τὴν πράξι
καὶ τὴν προσπάθεια ν' ἀνταμείβει.

**

Μ' ὅλα τοῦτα, ἀδερφέ μου,
πάρε τὸ δρόμο θαρρετά,
ὅταν θάρθει ἡ εὐλογημένη ὥρα
γιὰ τὸ παλάτι τοῦ Βασιληᾶ.

Ἐκεῖ τὰ μάτια σου θὰ ἰδοῦνε
ὅσα ἐδῶ ἀνθρώπινη πλάση
οὔτ' εἶδε, οὔτ' ἐπεθύμησε,
οὔτ' ἄκουσε, οὔτ' ἐφαντάστη.

Φύσι ὠμορφοστόλιστη
πολύχρωμα λουλούδια
μοσχοβολᾶν τὰ γύρω σου
παντοῦ χαρᾶς καλούδια.

Μαλαματένια χτίσματα
μ' ἀμέθυστους καὶ σμαράγδια,
τέχνης θεϊκίᾳς στορίσματα
μὲ ρουμπίνια καὶ τοπάζια.

Μορφές Ἀγίων λιόλαμπρες
στὰ κατάσπρα ντυμένες,
χορεῖες Μαρτύρων λιόφωτες
δαφνοστεφανωμένες.

Κι' ἀπὸ δοξάρια ἀγγελικά
θ' ἀκούσης ἁρμονίες,
σονᾶτες, ὄρατόρια
αἰθέριες μελωδίες.

Κι' ἀπ' Ἀρχαγγέλων στόματα
θ' ἀκοῦς δοξολογίες,
ἄσματα νικητήρια
ἀνείπωτες ὕμνωδίες.

Ἀκόμα καὶ τὰ ἄψυχα
λαοῦτα καὶ κιθάρες,
πιᾶνα, ὀκαρίνες καὶ βιολιά,
φλάουτα, βιόλες κι' ἄρπες
οὐράνιες συνθέσεις θὰ ἐκτελοῦν
γλυκότητες συμφωνίες.

Καὶ πᾶν' ἀπ' ὅλα ἡ φωνὴ
ἡ ποθητὴ καὶ μακαρία:
«ἔλα παιδί μου ἀπόλαβε
ὅσα σοῦ τοίμασα βραβεία».

(Μὰ μιὰ φωνὴ ἀπὸ μέσα μου
λέει καὶ πρὸς ἐμένα:
σταμάτα τὴν περιγραφή
φτωχοῦ καλάμου πέννα).

ΑΘ. Π. ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΝΟΣ ΣΤΟΧΑΣΤΟΥ

'Αναζητήσεις και προοπτικαί

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει χρέος νὰ διαπλάσῃ τὴν προσωπικότητά του. Αὐτὴ δὲν ἐκφράζει στασιμότητα. Εἶναι ἀγωνισμα. Δὲν εἶναι τέρμα. Εἶναι δείκτης τέρματος. Ἡ τελείωσις εἶναι ὁ ἀπώτατος σκοπός, ἀλλὰ σκοπός ἀνεκπλήρωτος. Τοῦτο δὲν προκαλεῖ ἀπογοήτευσιν. Ὅδηγεῖ εἰς ρεαλισμόν.

Ὁ ἄνθρωπος καλλιεργεῖ τὰς ἰκανότητάς του, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑναρμονίζει. Γίνεται αὐτὸ πού εἶναι, αὐτὸ πού ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ. Ὀλοκληρώνεται μὲ τὴν γνησίαν δημιουργικότητα.

Ἡ προσωπικότης ἀξιολογεῖ. Ἄλλ' ἢ ἀξιολόγησις δὲν συντελεῖται μὲ τὴν τυχαίαν καὶ συμπτωματικὴν προτίμησιν μιᾶς ἀξίας, ἀλλὰ μὲ τὴν παραδοχὴν τῶν οὐσιωδῶν ἀξιῶν, πού πηγάζουν ἀπὸ τοὺς κυρίως ἀρχετύπους. Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ οὐσιώδους ἀποτελεῖ θεμελιώδες κριτήριον τῆς ὠριμότητος τῆς προσωπικότητος.

Ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ, ἐπειδὴ ἔλευθερώνεται. Καὶ ἔλευθερώνεται, ἐπειδὴ δημιουργεῖ. Ἄλλ' ἢ δημιουργία τοῦ ἀληθινοῦ ἐγὼ περνᾷ ἀπὸ τὸ σύ. Ἄν ἢ ἀποξένωσις ἀποδιοργανώσῃ τὴν προσωπικότητα, ἢ συνεπαφὴ μὲ τὸ σύ τὴν συνθέτει. Ἡ μέθεξις τοῦ ἐγὼ εἰς τὸ σύ πλουτίζει τὴν ἐμπειρίαν, λεπτύνει τὰ συναίσθηματα καὶ σμικρύνει τὰς δυσκολίας.

Ἡ γνησία προσωπικότης εἶναι ἀπὸ τὸν ὀρισμόν τῆς ἡγετικῆς. Δὲν τῆς χρειάζεται ἢ ἐξωτερικὴ ἐπιβολή. Δὲν χρησιμοποιεῖ τὴν θίαν. Δὲν θέλει νὰ ὑψώσῃ τὸ ἐγὼ ἐπάνω ἀπὸ τὸ σύ. Ἠγεῖται, ἐπειδὴ ἤμπορεῖ νὰ ἀκτινοβολῇ.

Ἡ δημιουργία μέσα μας εἶναι καὶ δημιουργία ἔξω μας. Ἡ φιλοτέχνησις τοῦ

ἑαυτοῦ μας εἶναι καὶ φιλοτέχνησις τοῦ περιβάλλοντος. Ἔτσι ἐξηγεῖται διατι ὅλαι αἱ ἡγετικαὶ προσωπικότητες εἶχον μίαν ἀποστολήν, ἢ ὅποια ἦτο ξεχειλίσμα χρέους.

Ὁ ἄνθρωπος ἔγινε, διὰ νὰ ἀγωνίζε-ται, ἀλλ' ὄχι τὸν μάταιον ἀγῶνα τῆς αὐταπάτης. Ἡ δημιουργία τῆς προσωπικότητος δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὰ «πετρωμένα δάκρυα» τῶν χιμαιροκυνηγῶν. Εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀπογοήτευσιν. Ἔχει διαζευχθῆ τὴν ἀμφιταλάντευσιν καὶ τὴν ἀμφιβολίαν.

Ὁ ἄνθρωπος ξέρει ὅτι ἔχει νὰ διανύσῃ μακρὰν πορείαν. Ἀγωνίζεται καὶ προσπαθεῖ. Αἱ δυσκολίαι τὸν ἐνισχύουν. Τὰ ἐμπόδια τὸν ζωογονοῦν. Αἱ ἐναντιότητες τὸν χαλυβδώνουν. Ἄλλωστε γνωρίζει ὅτι οἱ «Λαιστρυγόνες καὶ οἱ Κύκλωπες» δὲν εὐρίσκονται ἔξω μας, ἀλλὰ μέσα μας.

Ἡ πραγμάτωσις τοῦ ἑαυτοῦ μας εἶναι θάρρος, εἶναι εὐθύνη, εἶναι ἡρωϊσμός, εἶναι δημιουργία. Ὁ θεὸς παραγγέλλει μὲ τὸ ἐνύπνιον εἰς τὸν Σωκράτη «μουσικὴν ποίει καὶ ἐργάζου». Καὶ ἐκεῖνος δὲν κάμνει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἐμβαθύνῃ μέσα του.

Ἀπὸ ἄτομον γίνεται πρόσωπον. Σμιλεύει τὰ «ἐντὸς ἀγάλματα» καὶ τὰ κάμνει «θεῖα καὶ χρυσᾶ» «καὶ πάγκαλα καὶ θαυμαστά». Ἡμπορεῖς νὰ θλέπῃς ἀπαράμιλλον κάλλος. «Ἀμῆχανόν τοι κάλλος ὀρώρης ἂν ἐν ἐμοί», λέγει ὁ Σωκράτης.

Ἡ προσωπικότης εἶναι «πληρότης ζωῆς», εἶναι ἀκτινοβολία τῆς ἐσωτερικῆς ὁμορφιάς, εἶναι δύναμις, εἶναι ἔλευθερία, εἶναι, κατὰ τὸν χαρακτηρισμόν

του ποιητού, «φῶς πού πατεῖ χαρούμενο τὸν Ἄδη καὶ τὸν Χάρο».

***

«Ἡ προσωπικότης τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ» ὡς βιβλίον εἶναι καρπὸς τοῦ δεκάτου τετάρτου συνεδρίου τῆς «ΧΕΕΛ». Αἱ εἰσηγήσεις καὶ τὰ πορίσματα τοῦ συνεδρίου ἀποπνέουν ἔμπνευσιν, ἀκτινοβολοῦν ἀγάπην, στηρίζονται εἰς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν πίστιν.

ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

Ἐπιστολαὶ

Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΝΕΟΤΗΤΑ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΡΙΤΙΚΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἀγαπηταὶ «Ἀκτίνες»,

Ἀνέγνωσα μὲ ἰδιαιτέραν χαρὰν τὰς δημοσιευθείσας εἰς τὸ τεύχος 353 ἐπιστολάς, ἐν αἷς ἀνασκοπεῖται τὸ ἔργον τῶν ΧΜΟ εἰς τὴν διαρρέυσασαν 30ετίαν καὶ μετὰ συγκινήσεως ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων...

Ἀλλά, παρεκτός τῆς συγκινήσεως ἐκ τῆς ἀναπολήσεως τῶν πρώτων θημάτων τῆς ἐν λόγω περισπουδαστοῦ κινήσεως καὶ ἐκτός τῆς ἰκανοποιήσεως ἐκ τοῦ πλουσίου καὶ ἐκλεκτοῦ ἀμητοῦ τῆς 30ετίας, θὰ παρεκάλουν θερμῶς, οἷονεὶ διερμηνεύων μυχίους πόθους καὶ εὐχὰς πολυπληθῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς, ἦν διακονῶ, νὰ σημειωθῇ καὶ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ἡ ἀκόλουθος αἴτησις: νὰ ἐπεκταθῇ ὁ θεσμὸς, νὰ φθάσῃ μέχρι τὴν ἀκριτικὴν περιοχὴν μας ἡ ὠραία καὶ ἱερά προσπάθεια. Ἡ μαθητικὴ νεολαία τοῦ τόπου εἶναι ἐξ ἐπόψεως νοημοσύνης καὶ χαρακτηρὸς ἀρίστη, ἀλλ' ἔχει ἀνάγκην τῆς ἐκτός τοῦ σχολείου ποδηγετήσεως εἰς τὴν ὑγιᾶ κοσμοθεωρίαν καὶ εἰς τὸν ἔμπρακτον χριστιανικὸν βίον. Ἄτυχῶς, ἐπειδὴ καὶ ἡ διοικοῦσα Ἐκκλησία δὲν διαθέτει ἐπαρκῆ ἀριθμὸν στελεχῶν καὶ οἱ (θεολόγοι) καθηγηταὶ ἐπιβαρύνονται μὲ πολὺωρον ἐν τῷ σχολείῳ διδασκαλίαν, δὲν κατέστη δυνατόν, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, νὰ λειτουργήσῃ καθηγητι-

«**AKTINEΣ**». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός.

Ἰδιοκτήτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις «Ἀκτίνες», δόδος Καρύτση 14, Ἀθῆναι (124), Τηλ. 3235-023.

Ἐκδότης καὶ Διευθυντῆς Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Ἰατριδῆς, Παρθενῶνος 26, Ἀθῆναι (402).

Συντάσσεται ἐπιμελεῖα τοῦ Ἰνστιτούτου Ψυχολογίας & Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Βλ. Σταματόπουλος, Ἰπποκράτους 189, Ἀθῆναι (708). Τιμὴ τεύχους δρχ. 10

Ἐτησίᾳ συνδρομῆ, ἑσωτερικοῦ δρχ. 100, ἑξωτερικοῦ δολλ. 7. Τόπος ἐκδόσεως: Ἀθῆναι, Ὀκτώβριος 1974.

Ἡ διεύθυνσις ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ ἢ νὰ συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.

Ἀναγγελία ἐντύπων ἐν γένει καὶ ἐπιλοκροσίου δὲν θὰ δημοσιεύονται.

κὸν σχολεῖον ἀρρέων (μέσον καὶ ἀνώτερον), πρὸς μεγάλην θλίψιν καὶ ζημίαν τῶν νέων μας.

Εἶναι γεγονός, ὅτι ἐκ τῆς συγκεντρώσεως τοῦ 1)3 τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἀθηνῶν πολλὰ ἐπὶ πολλῶν δημιουργοῦνται ἀνάγκαι ἐπαγγελματικῶν Ὁμάδων εἰς τὸν εὐγενῆ ἀγῶνα περιφρουρήσεως τοῦ ἥθους τῶν ἀπειραριθμῶν νέων τοῦ ἀττικοῦ λεκανοπεδίου.

Ἀλλά καὶ ἡ παρὰ τὰ σύνορα ἀγία Μακεδονικὴ γῆ, αἱματοδοφῆς ἀπὸ τοὺς τελευταίους πολέμους καὶ ἀκόμη, σποραδικῶς, πυρίκαυστος ἀπὸ τὸν δαυλὸν ἀδιστακτῶν ἀντιχρίστων, ἔχει τὴν ἀνάγκην τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀξίζει πάσης συνδρομῆς, ἀκόμη καὶ θυσίας, διὰ νὰ μείνουν οἱ νέοι τῆς φωτισμένοι καὶ ἔμπειροι φρουροὶ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τῆς αἰωνίας Ἑλλάδος εἰς τὸ νευραλγικὸν τοῦτο σταυροδρόμι, ὅπου ἡ θεία Πρόνοια τοὺς ἔταξε.

Παρακαλῶ θερμῶς, ἐξετάσατε μετὰ κατανόησεως καὶ στοργῆς τὸ αἴτημα καὶ περιλάβετε εἰς τὸ πρόγραμμα Σας τοῦ ἐπομένου ἔτους καὶ τὸν ἀξιαγάπητον χώρον τοῦ Ἄργους Ὀρεστικῶ.

Μετ' ἐξόχου τιμῆς
ΙΩΑΝΝΗΣ ΙΑΚ. ΚΟΥΝΕΛΛΗΣ
Γυμνασιάρχης
Ἄργος Ὀρεστικῶ

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΣΦΑΙΡΑ

ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ὑπὸ ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗ

Ψυχιάτρου

Ἔκδοσις ἐπιμελημένη, σελίδες 450, μετὰ 15 πινάκων καὶ εἰκόνων.

Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα. Τιμὴ ὄρχ. 150.

Κεντρικὴ διάθεσις τόμων καὶ παραγγελίαι:

Γραφεῖα Περιοδικῶ «Ἀκτῖνες», Καρότση 14, Ἀθῆναι 124

Τηλ. 3235023

« ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ » (*)

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Διευθυντής ὁ Ψυχίατρος ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ

	Δρχ.	Δολ.
ΤΑ ΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΟΣ ..... (Β' Έκδοσις)	35	2
ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΛΛΗΝΑ ΝΕΟ	50	3

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΕ ΤΟ ΑΛΛΟ ΦΥΛΟΝ	30	2
Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ	25	1
ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΚΑΙ Η ΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ	25	1

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ	35	2
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΑΔΙ	35	2
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΦΩΤΙΣΙΣ	40	2
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΙΣ	40	2
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ	40	2
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ	30	2
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ	35	2
ΤΑ ΑΝΩΜΑΛΑ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ	40	2
Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ	40	2
ΤΑ ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΑΙΔΙΑ	35	2
ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΙ ΤΟΥ	35	2
ΤΑ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ	25	1
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡ	50	3

ΑΡΧΑΙ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΦΑΙΡΑΝ ΤΟΥ ΑΡΡΩΣΤΟΥ ΨΥΧΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ	30	2
ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ	35	2
Η ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ	40	2
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ..	40	3
Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΣ	50	3
Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΣΦΑΙΡΑ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ	150	8
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (Γιά άγόρια από 16 ετών) ..	100	5
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (Γιά κορίτσια από 16 ετών) ..	100	5

(*) Είς τόν παρόντα πίνακα τῶν ἐκδόσεω τοῦ Ἰνστιτούτου ἀναφέρονται μόνον οἱ μὴ ἐξαντληθέντες τόμοι καὶ κυκλοφοροῦντες εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα. Κεντρικὴ διάθεσις τῶν ὡς ἄνω βιβλίων εἰς τὸ γραφεῖον τῶν « Ἀκτίνων », Καρύτση 14,